

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Periodisk Finansiell Rapportering

RAPPORT FRA TEMATILSYN - Oppdrettsforetak

DATO:
17.11.2015

AVDELING FOR MARKEDSTILSYN
SEKSJON FOR PROSPEKT OG
FINANSIELL RAPPORTERING

Innhold

1	Innledning	4
1.1	Bakgrunn for kartleggingen og valg av temaer	4
1.2	Kort om observert praksis forut for 2013	6
1.3	Oppsummering og Finanstilsynets vurdering av hovedfunn	7
2	Biologiske eiendeler - Realisert dødelighet	16
2.1	Praksis for innregning og måling av dødelighet	17
2.2	Presentasjon i resultatregnskapet	22
2.2.1	Oppstillingsplan og mellomsummer	22
2.2.2	Presentasjon av effekter av unormal dødelighet	23
2.3	Noteopplysningskrav om dødelighet	25
3	Biologiske eiendeler – Virkelig verdi	26
3.1	Målemodeller brukt gjennom livssyklusen	26
3.2	IFRS – Er normal dødelighet en del av virkelig verdi?	30
3.3	Måling til virkelig verdi - forutsetninger	33
3.3.1	Pris	34
3.3.2	Andre forutsetninger	37
3.3.3	Særskilt om virkelig verdi av moden laks i Norge	38
3.4	Noteopplysninger om virkelig verdi og ikke-finansielle tall	39
4	Lisenser	42
4.1	Generelle opplysninger	42
4.2	Ubestemt levetid	44
4.3	Andre forhold	46
5	Eiendom, anlegg og utstyr	47
5.1	Anleggsklasser	47
5.2	Andre forhold	48

1 Innledning

Høsten 2014 initierte Finanstilsynet et arbeid for å kartlegge enkelte sider ved den finansielle rapporteringen til de børsnoterte oppdrettsforetakene. Denne rapporten baserer seg på en gjennomgang av den finansielle rapporteringen til et utvalg¹ av oppdrettsselskapene, primært årsregnskapene for 2013, samt disse foretakenes svar på tilnærmet likelydende brev med forespørsel om informasjon. I svarbrevene til Finanstilsynet uttrykker oppdrettsforetakene seg nesten unisont positive til Finanstilsynets initiativ til kartlegging. Videre, at de selv syntes deler av den eksisterende forskjell i praksis er problematisk og uheldig og er enig i at det på flere områder er potensiale for forbedring.

Målsettingen med kartleggingen var å avdekke om det i bransjen eksisterte en ensartet praksis, i overensstemmelse med bestemmelsene i IFRS. Med noen få unntak er funnene derfor anonymisert². Denne rapporten kommuniserer Finanstilsynets observasjoner og har som hensikt å synliggjøre eventuell uensartet praksis overfor både regnskapsavleggerne og regnskapsbrukerne, samt utgjøre et verktøy for fremtidig forbedring i oppdrettsforetakenes finansielle rapportering. Rapporten baserer seg på foretakenes egne beskrivelser av praksis. Finanstilsynet har ikke innhentet eller foretatt noen kontroll av foretakenes matematiske modeller eller faktiske beregninger av virkelig verdi.

Rapporten inneholder enkelte vurderinger og anbefalinger knyttet til de observasjonene som er gjort. Finanstilsynet vil følge utviklingen i praksis i fremtidig finansiell rapportering.

1.1 Bakgrunn for kartleggingen og valg av temaer

Oslo Børs er verdens største børs for sjømatforetak. Dette skyldes i all hovedsak de noterte oppdrettsforetakene, hvor virksomheten primært knytter seg til oppdrett, videreforedling og salg av laks. I de senere år har man sett en økning både i lakseprisen, og i markedsverdien av de børsnoterte oppdrettsforetakene. Per 30. september 2014 var den samlede markedsverdien av de 8 noterte fiskeoppdrettsforetakene omtrent NOK 85 milliarder, eller i overkant av 4 % av den samlede markedsverdien av alle foretak notert på Oslo Børs.

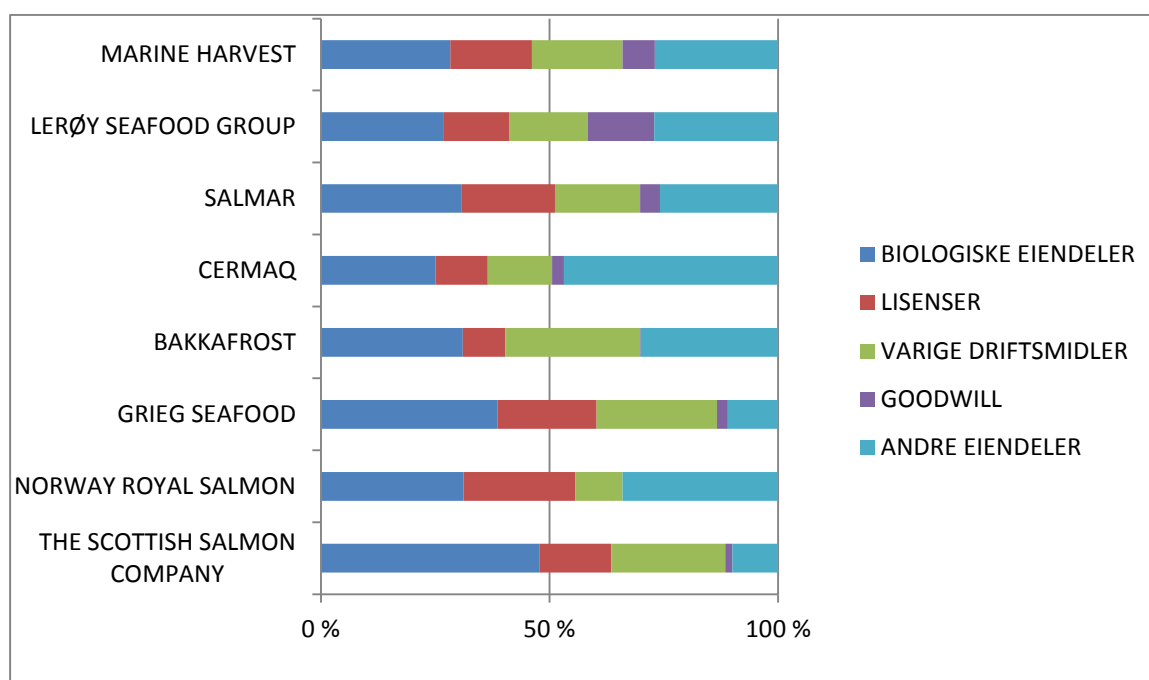
I rundskriv 11/2013 redegjorde Finanstilsynet for prioriterte områder for regnskapskontrollen det kommende året. Her fremkom det at måling og noteopplysninger om virkelig verdi var blant "European common enforcement priorities", utarbeidet av European Securities and Markets Authority (ESMA) i 2013. Videre, at Finanstilsynet løpende følger bransjer som er viktige for Oslo Børs, herunder olje og energi, shipping og sjømat. ESMA sitt valg av måling og noteopplysninger vedrørende virkelig verdi som et fokusområde for kontrollen av årsregnskapene for 2013 skyldes i stor grad at IFRS 13 "Måling av virkelig verdi" ble implementert med virkning for regnskapsperioder som startet 1. januar 2013. Med denne standarden ble regnskapskravene vedrørende selve verdimålingen av virkelig verdi samlet på et sted, og fremstilt på en ensartet måte. Det fremstod i utgangspunktet ikke å være noen

¹ Marine Harvest ASA, Lerøy Seafood Group ASA, Salmar ASA, Bakkafrost P/F, Grieg Seafood ASA og Cermaq ASA. På tidspunkt for utsendelse av forespørsel om informasjon var sistnevnte fortsatt et notert foretak og foretaket innleverte et svar da det ser positivt på en utvikling med ytterligere bransjestandardisering.

² Utsteder A i en illustrasjon er ikke samme utsteder som utsteder A i en annen illustrasjon. Detaljerte eksempler fra praksis viser av samme grunn ikke data for alle utstederne, men bare et utvalg.

åpenbare, store implementeringseffekter av IFRS 13 knyttet til måling av biologiske eiendeler, men standarden presiserte enkelte forhold knyttet til måling av virkelig verdi og krevde i tillegg utvidede noteopplysninger.

I henhold til paragraf 12 av IAS 41 "Landbruk", skal biologiske eiendeler, slik som oppdrettslaks, måles til virkelig verdi med fradrag for salgsutgifter. Som det fremkommer av illustrasjon 1 nedenfor utgjorde den virkelige verdien av biologiske eiendeler hele 30-50 % av oppdrettsforetakenes totale eiendeler på balansedagen 2013.

Illustrasjon 1: Forholdsmessig fordeling av bokførte totale eiendeler pr. 31.12.2013

Den samlede verdien av biologiske eiendeler i balansen til de 8 nevnte børsnoterte oppdrettsforetakene var totalt NOK 25 milliarder på balansedagen 2013. Til sammenlikning utgjør dette omtrent $\frac{1}{4}$ av den samlede innregnede verdien av en annen type eiendel som IFRS krever målt til virkelig verdi, investeringseiendom, hos finansforetak³ med noterte aksjer på Oslo Børs på samme tidspunkt. Biologiske eiendeler er en betydelig aktiva- type, og det er viktig for oppfattelsen av regnskapskvaliteten til bransjen at det eksisterer modeller og praksis for innregning og måling av disse eiendelene som er gode.

I forkant av implementeringen av IFRS hos de børsnoterte oppdrettsforetakene i 2005 hadde flere oppdrettsforetak gått sammen i en bransjegruppe for å utrede målingen av biologiske eiendeler. Finanstilsynet var kjent med at flere oppdrettsforetak i 2011 på nytt etablerte en slik bransjegruppe. Bakgrunnen for dette var Finanstilsynets rundskriv 31/2011 og den forestående implementeringen av IFRS 13. I det nevnte rundskriv redegjorde Finanstilsynet for enkelte regnskapsmessige forhold vedrørende virkelig verdi av biologiske eiendeler, basert på en konkret regnskapssak med Lighthouse Caledonia ASA / The Scottish Salmon Company Ltd.

Finanstilsynet kommuniserte der generelt en forventning om at oppdrettsforetakene etablerte en solid og i størst mulig grad ensartet metodikk for måling av virkelig verdi, samt at det ble

³ Banker, forsikrings- og eiendomsselskaper.

inntatt dekkende beskrivelser av så vel metode som forutsetninger i noteopplysningene. Flere aspekter med observert praksis ble adressert, og Finanstilsynet uttrykte blant annet følgende: *"Finanstilsynet er kjent med at kostnader som knytter seg til den realiserte mortaliteten (død fisk) i noen tilfeller blir inntatt i tilvekstmodellens beregning av den levende fiskens virkelige verdi. Finanstilsynet bemerker at historiske kostnader ikke er relevante i en virkelig verdi modell."* Avslutningsvis ble foretakene frem mot implementering av IFRS 13 oppfordret til å forsøke å utvikle nåverdimodeller for fastsettelse av de biologiske eiendelenes virkelige verdi.

Flere av de børsnoterte oppdrettsforetakene beskrev i årsregnskapet for 2011/2012 at de hadde justert sin beregningsmodell for estimering av virkelig verdi basert på bransjegruppens konklusjoner. Finanstilsynet ønsket å avdekke om bransjegruppens arbeid og implementeringen av IFRS 13 hadde resultert i en ensartet praksis for måling av virkelig verdi. Det ble funnet mer hensiktsmessig å gjøre dette gjennom en bred kartlegging, fremfor å initiere en rekke regnskapskontrollsaker.

Også en rekke andre temaer ble vurdert inkludert i denne kartleggingen av regnskapspraksis. Valget falt ned på lisenser og varige driftsmidler. Dette skyldes delvis at disse postene utgjør en betydelig del av totale eiendeler, som vist i illustrasjon 1, men først og fremst at det ble oppfattet å eksistere et forbedringspotensial knyttet til ytterligere kvalitativ og kvantitativ informasjon i årsregnskapet for disse eiendelspostene.

1.2 Kort om observert praksis forut for 2013

Ved innføringen av IFRS i 2005 var det utbredt praksis i fiskeoppdrettsbransjen å vurdere levende oppdrettslaks under 4 kg til kost, bortsett fra der foretakene forventet å selge med tap. Levende oppdrettslaks over 4 kg ble ansett å være moden og vurdert til virkelig verdi basert på observerte slaktepriser. I 2006 fattet Finanstilsynet vedtak om at umoden oppdrettslaks skulle innregnes til virkelig verdi basert på observerte slaktepriser. Vedtaket ble påklaget, men hovedmomentene i Finanstilsynets vedtak ble opprettholdt. Klageavgjørelsen presiserte at foretakene, ved fastsettelse av virkelig verdi av umoden oppdrettslaks, skulle ta utgangspunkt i slakteprisen av moden laks, for deretter å justere for forskjellen mellom moden og umoden oppdrettslaks. Hvordan en slik justering skulle foretas ble ikke spesifisert.

Basert på regnskapsrapporteringen i perioden 2006-2012 synes det å ha etablert seg en praksis hvor fisken ble inndelt i grupper etter hvor langt i livssyklusen den hadde kommet, og innregnet og målt på ulike måter. Fisk under 1 kg ble innregnet til historisk anskaffelseskost, mens fisk over 1 kg ble innregnet til virkelig verdi. For fisk på 1-4 kg, klassifisert som umoden, ble virkelig verdi fastsatt som historisk kost + en andel av estimert fremtidig fortjeneste på slaktetidspunktet – beregnet ved en tilvekstmodell, se illustrasjon 2. Fisk over 4 kg, klassifisert som moden, ble innregnet til virkelig verdi fastsatt ved bruk av observerte spot priser på slaktet fisk.

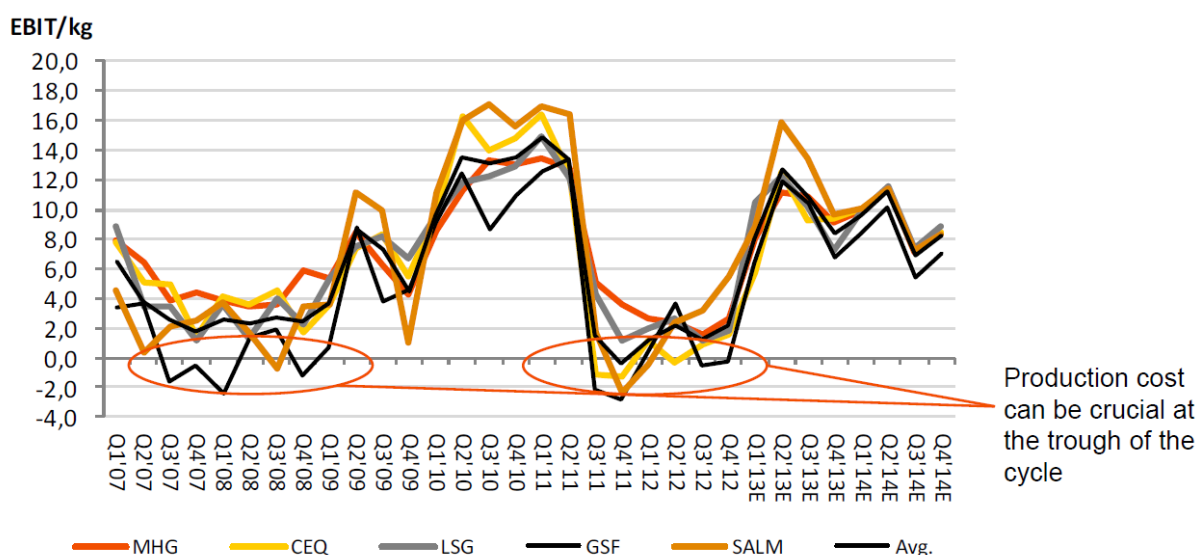
$$[E(\text{inntekt}) - E(\text{kostnad})] \cdot \frac{(\text{faktisk vekt} - \text{min. vekt for fisk verdsatt i modellen})}{(\text{min.vekt slakteklar fisk} - \text{min. vekt for fisk verdsatt i modellen})}$$

Illustrasjon 2: Eksempel på tilvekstmodell, som i perioden frem til fisken når normal slaktevekt beregner et påslag for en andel av estimert fortjeneste ved å selge fisken som moden laks på et fremtidig tidspunkt. Påslaget utover historisk kost innregnes lineært over vekstperioden.

Finanstilsynet fremhevet i rundskriv 31/2011 enkelte kvalitative egenskaper forutsetningene som ble benyttet i tilvekstmodellen måtte ha, for at metoden skulle anses å resultere i en rimelig justering for forskjellen mellom moden og umoden fisk. Videre ble det påpekt enkelte systematiske svakheter ved en slik fastsettelse av virkelig verdi.

Bransjen har siden implementeringen av IFRS ansett at det er avgjørende for opprettholdelse av regnskapets nytteverdi at man fortsetter med å gi opplysninger om den slaktede fiskens historiske kost. Det utviklet seg derfor en praksis hvor de fleste selskapene gir to mellomsummer for driftsresultat, en før og en etter justering for endringer i virkelig verdi på fisken. Nøkkeltallet EBIT/kg står sentralt i oppdrettsforetakenes finansielle rapportering. Måltallet tar utgangspunkt i driftsresultatet før virkelig verdi justeringer, og er ment å gi et inntrykk av hvor kostnadseffektiv den enkelte oppdretter er. Nøkkeltallet er mye benyttet av både investorer og finansanalytikere.

EBIT/kg (Norway)

Illustrasjon 3: Sammenlikning av EBIT/kg for utvalgte oppdretteres norske virksomhet. Kilde: Swedbank presentasjon 2014.

1.3 Oppsummering og Finanstilsynets vurdering av hovedfunn

Manglende sammenliknbarhet i bransjens mest sentrale nøkkeltall og resultatmål

Det er relativt store frihetsgrader innenfor IFRS til oppstillingsplan for presentasjon av totalresultatet, og generelt så skal det gis ytterligere mellomsummer dersom slik presentasjon er relevant for å forstå foretakets inntjening⁴. Finanstilsynet oppfatter at mellomsummer før og etter virkelig verdjustering har en slik informasjonsverdi og finanstilsynet er i utgangspunktet ikke negativ til at oppdrettsforetakene har utviklet en praksis med ytterligere linjer og mellomsummer i resultatregnskapet. Brukerne av den finansielle rapporteringen har i stor grad benyttet seg av nøkkeltall som produksjonskost/kg, EBIT/kg og resultatmål før verdjustering av biologiske eiendeler (som nøkkeltallene baserer seg på). Kartleggingen avdekker at disse resultatmålene og nøkkeltallene, for den enkelte regnskapsperiode, er lite sammenliknbare fra utsteder til utsteder.

⁴ Jf. IAS 1.85.

Årsaken til dette er foretakenes prinsipper for regnskapsføring av produksjonskostnaden for fisken som dør i perioden. En betydelig andel av fisken som settes ut i sjøen vil dø før slakting, og denne dødeligheten utgjør en vesentlig kostnad for bransjen. Oppdrettsforetakene omfattet av undersøkelsen skiller alle mellom normal og unormal dødelighet. Mens kostnader knyttet til unormal dødelighet utgiftsføres i perioden, så inngår kostnader knyttet til det som anses som normal mortalitet i den balanseførte verdien av umoden fisk i balansen. Kartleggingen av hvordan oppdrettsforetakene i praksis skiller mellom normal og unormal dødelighet viser at det er en stor divergens i retningslinjer og generelt at det utøves en betydelig grad av skjønn. Det ett foretak utgiftsfører i perioden, vil et annet kunne balanseføre.

Finanstilsynet anser derfor at sammenlikning av nøkkeltall som produksjonskost/kg, EBIT/kg og resultatmål som driftsresultat før virkelig verdi justering, utstederne imellom, i liten grad kan forventes å gi et riktig bilde av foretakenes relative kostnadseffektivitet i den enkelte periode. Siden laksens livssyklus er på 3 år, vil derimot ulikhetene i periodisering av kostnadene knyttet til laksen som dør ikke kunne vedvare veldig lenge. Lengre trender og tidsserier av de nevnte nøkkeltall og resultatmål vil derfor ha større verdi.

Oppdrettsforetakene opplyser i sine svar på Finanstilsynets forespørsel om informasjon at de har lite innsyn i øvrige oppdrettsforetak sin praksis for klassifisering av dødelighet som enten normal eller unormal, og således selv ikke har presis kjennskap til om det foreligger divergerende praksis. Flere av utstederne oppgir derimot at de mener å ha observert effekter som skyldes ulik praksis og gir uttrykk for at dette i så fall vil begrense sammenliknbarheten mellom utstedernes rapportering av operasjonelt driftsresultat for den enkelte periode. Et fellestrekk er at de foreslår å løse dette med mer ensretting av praksis og ved å gi bedre opplysninger, men ingen tar til orde for å gå bort fra å balanseføre normal dødelighet.

Finanstilsynet understreker at denne manglende sammenliknbarheten ikke skyldes overgangen til IFRS, og måling av biologiske eiendeler til virkelig verdi. Det skyldes at oppdrettsforetakene har videreført enkelte sider ved tidligere måling til historisk kost i sin praktisering av virkelig verdi fastsettelsen. Nøkkeltallene og resultatmålene var trolig enda mindre sammenliknbare under det tidligere regimet med klassifisering av den levende fisken som varelager og måling til historisk kost. For varelager skal innregnet historisk kost også inkludere kostnaden ved et normalt svinn, og i et slikt historisk kost regime vil ikke bare den balanseførte verdien av den umodne, men også den modne levende fisken, bli påvirket av foretakenes klassifisering av dødeligheten som enten normal eller unormal.

Produksjonskostnad til død fisk inngår i den umodne fiskens virkelige verdi

Denne rapporten peker på enkelte forhold som tilsier at en slik praksis muligens ikke er i overensstemmelse med reglene i IFRS for måling av biologiske eiendeler. Virkelig verdi er definert som det en markedsdeltaker ville betalt for fisken i en velordnet transaksjon på måletidspunktet. Finanstilsynet stiller blant annet spørsmål ved om en slik markedsdeltaker også vil betale for realisert dødelighet.

Det presiseres at det i verdsettelsen av biomassen på balansedagen justeres for den reduksjon i antall og vekt som den realiserede dødeligheten har medført, og det innregnes ingen verdi for fremtidig biologisk utvikling og fremtidig slakting av denne døde fisken. Finanstilsynets kartlegging viser derimot at oppdrettsforetakenes praksis for verdimåling av den umodne

fisken medfører at det for normal dødelighet vil være slik at utgiftene som medgikk til å ale fisken opp til tidspunktet hvor den døde, vil bli fordelt på balanseført verdi av den gjenværende levende fisken. Basert på tilgjengelig statistikk og svar fra enkelte av utstederne, anser Finanstilsynet et forsiktig anslag av slike balanseførte utgifter i balansene til de børsnoterte oppdrettsselskapene til å være totalt NOK 1-1,5 milliarder.

Dødelighetsrisikoen avtar etter hvert som fisken vokser, men Finanstilsynet oppfatter at årsakssammenhengene for dødelighet er sammensatte, slik at dødelighetsrisikoen ikke nødvendigvis oppløses med observert realisert dødelighet. Eksempelvis kan tøffe behandlingsregimer for lus og sykdom medføre at fisken i en periode vokser saktere og potensielt etterlate svekkede individer. På en lokasjon med slike utfordringer synes det ikke åpenbart hverken at den forventede fremtidige dødeligheten er redusert, eller at verdien av gjenværende fisk har økt. Samtidig kan ikke Finanstilsynet utelukke at det finnes eksempler hvor dødelighetshendelser "luker ut" fisk med genetiske svakheter, som enten ikke ville vokst som ønsket eller uansett ville dødd før generasjonen skulle utslaktes. I slike tilfeller kan det hevdes at dødeligheten sparer foretaket for førkostnader etc..

Etter Finanstilsynets vurdering burde produksjonskostnaden knyttet til realisert dødelighet, i beregningsmodellen ikke legges til verdien av den gjenlevende fisken. Dersom realisert dødelighet gir ny informasjon om den gjenlevende fiskens virkelige verdi, for eksempel som følge av redusert forventet fremtidig dødelighet, så bør dette heller hensyntas i beregningen av virkelig verdi på annet vis. En forventning om at en høyere andel av fisken overlever til slaktning, bør modelleres som en endring i estimert forventet salgsverdi, samt gjenværende produksjonskost frem til slaktetidspunktet.

Det gjøres også oppmerksom på at med nåværende modeller som benyttes til måling av umoden laks mellom 1 og 4 kg, vil ikke en praksis med utgiftsføring av alle kostnader ved dødelighet, medføre en tilsvarende reduksjon i den innregnede virkelige verdien. Dette skyldes at det i tilvekstmodellen som oppdrettsforetakene benytter er elementer som gir en delvis motvirkende effekt⁵. Finanstilsynet legger videre til grunn at dersom produksjonskostnaden for realisert, normal dødelighet ikke lenger inkluderes i den gjenværende fiskens virkelige verdi, vil dette medføre en tidligere periodisering av disse kostnadene under foretakenes alternative resultatmål. EBIT før virkelig verdijustering ville da reflektere effektene av all dødelighet i perioden, og ikke som nå først 3-18 måneder senere.

Finanstilsynet har identifisert flere konkrete forbedringer i oppdrettsforetakenes presentasjon og noteopplysninger om dødelighet som vil kunne gi regnskapsbrukerne bedre innsyn i det enkelte foretaks praksis, men full sammenliknbarhet synes bare å kunne oppnås dersom alle foretakene innregner effektene av all dødelighet i den perioden det inntreffer.

For lite opplysninger i regnskapene om dødelighet – IFRS og alternative resultatmål

Sykdom, miljø og dødelighet er blant oppdrettsbransjens største utfordringer. Finansanalytikere og andre regnskapsbrukere har derfor stort fokus på fiskehelse og generell biologisk status. Oppdrettsforetakenes årsrapporter inneholder derfor typisk mye generell

⁵ Med denne modellen fastsettes virkelig verdi ved å legge en andel av forventet fortjeneste til fiskens historiske anskaffelseskost. Direkte utgiftsføring, fremfor balanseføring, av kostnader ved normal dødelighet vil redusere den historiske anskaffelseskostnaden det tas utgangspunkt i. Forventet fortjenestemargin vil imidlertid også øke, og således den virkelige verdi justeringen av den umodne fisken.

informasjon om systemer og rutiner knyttet til fiskehelse. Årsregnskapene gir derimot lite informasjon om anvendte prinsipper og finansielle effekter av dødeligheten og biologiske hendelser i perioden. Det vesentligste av disse forholdene er manglende opplysninger om regnskapspraksis for henholdsvis normal og unormal dødelighet, og de konkrete kriterier og retningslinjer anvendt for å klassifisere dødeligheten som normal.

OPPLYSNINGER OM DØDELIGHET I ÅRSREGNSKAPET FOR 2013	
OPPLYSNING	ANDEL AV UTVALGET SOM OPPLYSER
OPPLYSER OM ANVENDT PRINSIPP MED BALANSEFØRING AV NORMAL DØDELIGHET	0 AV 6
TALLFESTER BALANSEFØRT NORMAL DØDELIGHET (PERIODENS OG TOTALT)	0 AV 6
TALLFESTER PERIODENS EFFEKT AV UNORMAL DØDELIGHET - TIL VIRKELIG VERDI	0 AV 6
TALLFESTER PERIODENS EFFEKT AV UNORMAL DØDELIGHET - TIL ANSKAFFELSESKOST	3 AV 6
- SPESIFISERT PÅ EGEN LINJE I RESULTATREGNSKAPET	2 AV 6
- SPESIFISERT I NOTE	3 AV 6
OPPLYSER OM KRITERIER FOR KLASSIFIKASJON SOM NORMAL DØDELIGHET	0 AV 6

Illustrasjon 4: Dødelighet – opplysninger i årsregnskap for 2013.

De påviste manglene i opplysninger om effektene av dødelighet gjør det etter Finanstilsynets vurdering vanskelig for brukerne å få et riktig bilde av foretakenes finansielle resultat for perioden.

I sin finansielle rapportering gir oppdrettsforetakene for øvrig liten eller ingen informasjon om prinsippene som er anvendt i rapportering av de alternative resultatmål. Før implementering av IFRS ville et driftsresultat før virkelig verdijusteringer, vise den periodisering av varekost som fulgte av regnskapsstandarden for varer. Finanstilsynet har grunn til å tro at nåværende praksis er uensartet, og at driftsresultat før virkelig verdijusteringer ikke alltid reflekterer det som ville ha fulgt av å anvende IAS 2 "Beholdninger". De aktuelle regnskapslinjene er derfor å anse som "non-GAAP" alternative resultatmål.

Finanstilsynet er i utgangspunktet ikke negativ til at det gis ytterligere mellomsummer for at leseren av regnskapet bedre skal forstå foretakets inntjening. Det er derimot avgjørende at leseren settes i stand til å forstå de prinsipper og det skjønn som ledelsen har lagt til grunn for denne rapporteringen. Dødelighet er en vedvarende, vesentlig kostnad for oppdrettsbransjen, og Finanstilsynet har derfor i kartleggingen fokusert særskilt på hvordan dette reflekteres i de periodiske resultatene. Det vil kunne dukke opp også andre vesentlige kostnadsarter, slik som tilfellet var i 2014 med kostnader knyttet til lusebehandling. Beskrivelsen av de alternative resultatmålene må da også redegjøre for hvilke perioder slike kostnader tidfestes til. Den uensartede praksis vedrørende normal dødelighet som kartleggingen har avdekket, viser klart at det er behov for en vesentlig forbedring både i transparenss og sammenliknbarhet, for at disse alternative resultatmålene skal kunne forsvare en slik prominent presentasjon.

Virkelig verdi – Betydelige forskjeller som følge av enkelte ulikheter i modeller og anvendte prisforutsetninger

Finanstilsynet ser det som positivt at bransjen i 2011 selv tok initiativ til etableringen av en bransjegruppe med det siktemål å få til en utbedring og harmonisering av regnskapspraksisen foretakene imellom. Foretakene er i sine besvarelser til Finanstilsynet samstemte i vurderingen av at det ikke lot seg gjøre å utvikle en full netto nåverdi modell for fastsettelse av virkelig verdi av oppdrettsfisk. Dette oppgis til i stor grad å skyldes at man ikke kom frem

til en metode for beregning av kalkulatorisk rente på bidragsytende eiendeler, og da primært for oppdrettslisensene, som ga et konsistent og rimelig bilde av verdiendringene i løpet av vekstfasen. Finanstilsynet har ikke sett nærmere på denne vurderingen. Foretakene konkluderte med en videreføring av tidligere praksis for måling, også for perioder etter implementering av IFRS 13. Dette innebærer blant annet en fortsatt anvendelse av tilvekstmodeller for beregning av virkelig verdi av umoden fisk.

Virkelig verdi av biologiske eiendeler vil være et usikkert estimat, også relativt sett i forhold til andre eiendeler som måles til virkelig verdi. Dette knytter seg delvis til markedets modenhet, og til at det i estimatet må benyttes en høy grad av ikke-observerbare forutsetninger (Nivå 3). Finanstilsynet erkjenner også at oppdrettsforetakenes etablerte praksis for fastsettelse av virkelig verdi før implementering av IFRS 13 utgjør en grov tilnærming til virkelig verdi, med sine klare svakheter og begrensninger⁶. Finanstilsynet har i sin kartlegging derfor fokusert primært på om det foreligger divergens i praksis som i vesentlig grad reduserer en meningsfull sammenlikning mellom foretakene og om praksisen gir et rettviseende bilde for det enkelte foretak.

Finanstilsynet oppfatter at den jevne regnskapsbruker ved gjennomlesning av oppdrettsforetakenes finansielle rapportering vil sitte igjen med et inntrykk av relativt høy grad av ensartet praksis. I likhet med det som var tilfellet etter bransjens førstegangsimplementering av IFRS i 2005, har Finanstilsynet derimot avdekket at det eksisterer flere eksempler på divergens i praksis som kan gi vesentlige effekter og redusere sammenliknbarheten foretakene imellom. For foretakets IFRS rapportering oppfattes dette først og fremst å knytte seg til følgende 3 forhold ved virkelig verdi estimatet:

1. Uensartede tilvekstmodeller for virkelig verdi måling av umoden fisk:
 - Mens 5 av 6 respondenter i kartleggingen oppgir å ta hensyn til Finansdepartementets avgjørelse vedrørende måling av umoden laks (1-4 kg) ved å benytte en variant av en "forventet profitt" tilvekstmodell⁷, oppgir 1 foretak å benytte det som beskrives som en "historisk kost" variant av tilvekstmodellen.
 - Isolert vil denne forskjellen kunne gi betydelig forskjellige virkelig verdi estimater.
2. Uensartet praksis for hensyntagen av beregnet negativ verdijustering ved virkelig verdi måling av umoden fisk:
 - Dersom estimert tilvirkningskost er høyere enn forventet netto salgspris vil man få en negativ margin til fordeling med tilvekstmodellen. Flertallet av foretakene oppgir eksplisitt at en slik negativ margin vil bli innregnet fullt ut (100 %) og ikke forholdsmessig over resterende vekstperiode som med en forventet positiv margin. Enkelte andre benytter seg av en symmetrisk modell hvor både forventede positive og negative marginer innregnes forholdsmessig. Konkrete tall for en av utstederne for 2014, hvor selv en beskjeden reduksjon av salgsprisen vil gi en negativ margin for flere lokasjoner, synliggjør at prinsippene ville gitt vesentlige forskjeller i rapportert driftsresultat (mer enn 50 %).

⁶ Se omtale i rundskriv 31/2011.

⁷ En slik variant ses i Illustrasjon 2

- Det eksisterer også en tredje praksis blant oppdrettsforetakene: Dersom man i tilvekstmodellen kommer frem til en negativ margin, så gjennomføres det en nedskrivningstest hvor historisk kost sammenliknes med netto realiserbar verdi. Virkelig verdi og netto realiserbar verdi er to ulike begreper innen IFRS og denne tredje praksisen vil isolert sett derfor kunne avvike betydelig fra virkelig verdi.
- Grunnet forskjeller i hvor effekten av den negative justeringen av verdien av den umodne fisken presenteres, vil det både kunne påvirke mellomsummer for driftsresultat før og etter justeringer for endringer i virkelig verdi.

3. Betydelige forskjeller i anvendte prisforutsetninger benyttet i verdsettelsen

- Forskjellen mellom høyeste og laveste pris benyttet i beregningen av den umodne laksens virkelige verdi er typisk 15-20 %. Dette er tilfellet for alle de geografiske regioner i verden hvor det har vært gode nok data til å foreta en sammenlikning.
- Mens det grunnet markedenes relative umodenhet var ventet å se en viss variasjon i flere av de geografiske regionene i verden, er det ingen god begrunnelse for at det skal eksistere slike betydelige forskjeller i anvendte prisforutsetninger i verdsettelsen av laks i Norge. Kartleggingen avdekker en divergens opp mot 20 % i anvendte prisforutsetninger for den umodne laksen, mens forskjellen for den modne laksen er i underkant av 10 %.
- Til tross for at fokuset for denne rapporten er på oppdrettsbransjens finansielle rapportering som helhet, er det også riktig å trekke frem at variasjonen i anvendte priser benyttet ved verdsettelse av umoden laks i Norge, reduseres fra 20 % til 5 % dersom ett av foretakene holdes utenfor. Tilsvarende reduksjon i prisvariasjonen for moden laks er fra omtrent 10 % til noen få prosent.

Finanstilsynet registrerer at de ulike elementene i den observerte praksisforskjellen typisk vil motvirke hverandre, slik at variasjonene i virkelig verdi estimatet er betydelig mindre i prosent enn det man observerer av variasjon i enkeltforutsetningene. Med de høye prisene man hadde på balansedagen 2013 er denne utliknende effekten derimot svakere, enn hva som ville vært tilfellet med priser mellom NOK 30-40 pr. kg.

Når det gjelder modellene som anvendes oppfatter Finanstilsynet at foretakene fortsatt ønsker å dra med seg så mye som mulig av den tidligere historisk kost praksisen som varelager under NGAAP. Dette viser seg både i forhold til de tidligere kommenterte forhold om dødelighet, de nevnte forskjeller i praktiseringen av tilvekstmodellene, samt i presentasjonen i resultatregnskapet⁸. Foretakene bør jevnt over praktisere et klarere skille mellom den primære virkelige verdi-rapporteringsmodellen som følger av IFRS, og bransjens alternative resultatmål som følger historisk anskaffelseskost.

De observerte forskjellene i priser anvendt i verdsettelsen av fisk i Norge skyldes at enkelte foretak ikke benytter offentlig tilgjengelige priser, men heller sine egne oppnådde priser. En slik mistro overfor markedsprisene er spesielt synlig i verdsettelsen av den umodne laksen. Fremfor prisene i det finansielle forward markedet, benytter enkelte i verdsettelsen av denne fisken heller et mål for spot prisen kombinert med snittprisene i en andel av eller alle sine fremtidige fysiske kontraktsforpliktelser. Deler av den observerte praksisen vil være å anse

⁸ Se neste avsnitt om divergerende presentasjon og mangler i noteopplysninger

som brudd på konkrete bestemmelser i IFRS, og ikke bidra til et estimat som reflekterer den virkelige verdien av de biologiske eiendelene.

Kartleggingen viser at det fortsatt eksisterer et betydelig behov for harmonisering i bransjens praksis for fastsettelse av biologiske eiendelers virkelige verdi. Dette må til både for at det skal være sammenliknbarhet foretakene imellom, men også for at det skal være virkelig verdi estimerer i overensstemmelse med IFRS. Finanstilsynet vil observere eventuell videre utvikling i bransjepraksis og løpende vurdere om det er behov for å forfølge de beskrevne forhold gjennom enkeltsaker.

Biologiske eiendeler - Divergerende presentasjon og mangler i noteopplysninger

Finanstilsynet observerer at det er relativt store variasjoner i oppdrettsforetakenes oppstilling over totalresultatet. Dette knytter seg både til type og antall linjer og mellomsummer. Det er i utgangspunktet ganske store frihetsgrader i valg av oppstillingsplan, men Finanstilsynet merker seg at noen av oppdrettsselskapene har tatt i bruk en mellomsum med benevnningen "operasjonelt driftsresultat", som ekskluderer kostnader av en åpenbar ordinær operasjonell karakter, som henholdsvis effekter av særlige biologiske hendelser.

Ett av oppdrettsforetakene opplyser i sitt svar til Finanstilsynet at det er kjent med at enkelte av oppdrettsforetakene har lånebetingelser (covenants) som knytter seg til resultatmål før "exceptional items". Finanstilsynet har som en del av kartleggingen ikke sett nærmere på om det er noen eventuell sammenheng mellom foretak som har slike lånebetingelser og de som benytter nevnte mellomsummer i sin oppstillingsplan. Finanstilsynet mener på generelt grunnlag at det ikke er hensiktsmessig å skille ut effekter av forhold som er en naturlig del av driften i oppdrettsbransjen, på egen linje etter en mellomsum for operasjonelt driftsresultat. En slik praksis etterlater et feilaktig inntrykk av at kostnadene er av en ekstraordinær, ikke gjentakende, art.

Finanstilsynet observerer at foretakene presenterer effektene av unormal dødelighet på en uensartet måte. Noen gir informasjon om; "særskilte biologiske hendelser", "nedskrivning av biologiske eiendeler" eller "uvanlige kostnader", enten på egen linje i resultatregnskapet eller i note. Begrepene er definert på ulik måte og angir således effektene av ulike ting. Slik en eller flere av begrepene praktiseres, vil det i tillegg eksistere annen unormal dødelighet utover det som det blir rapportert særskilt om på egen linje eller i note, og som inngår i periodens varekost. Generelt så angir alle effekter ut i fra en måling til historisk kost, fremfor fiskens virkelige verdi når den døde. En slik presentasjon som bare fokuserer på historisk kost vil da typisk gi et inntrykk av at dødelighetshendelsen har hatt mindre finansielle effekter, enn det reelle verditapet foretaket har lidd.

Flere oppdrettsforetak inntar effektene av unormal dødelighet i linjen for varekost, uten å gi opplysninger om hendelser og effekter i note. Ett av foretakene⁹ som gjorde dette hadde i 2013 en effekt av unormal dødelighet, målt til historisk kost, som utgjorde nesten 8 % av varekostnaden presentert i resultatregnskapet. Målt til virkelige verdien av fisken som var dødd, var tapet ved hendelsene over 50 % høyere enn dens historiske kost.

⁹ På bakgrunn av Finanstilsynets kartlegging inntok et av oppdrettsforetakene ny noteinformasjon i sin årsrapport for 2014.

I enkelte tilfeller vil verdien av de biologiske eiendelene kunne falle under historisk anskaffelseskost. Under foretakenes alternative resultatmål basert på historisk kost, synes det i slike tilfeller å være praksis for å foreta en nedskrivning til netto realiserbar verdi. Nedskrivningen er ikke en nedskrivning i henhold til IFRS, som krever at et verdifall for biologiske eiendeler skal reflekteres som et endret estimat for virkelig verdi. Flere foretak presenterer imidlertid slike nedskrivninger på egen linje i resultatregnskapet. Finanstilsynet oppfatter at opplysninger om slike nedskrivninger er viktig for å forstå foretakenes alternative resultatmål, men at det vil være mer passende å inkludere slike effekter i resultatlinjen for periodens varekostnad, kombinert med at det inntas utdypende informasjon om nedskrivningen i note koblet til denne linjen. I et IFRS regnskap er virkelig verdi den primære modellen for måling av biologiske eiendeler, og resultatmålene basert på dette må ha størst prominens. Etter Finanstilsynets oppfatning bør man derfor benytte noter til å gi informasjon om slike forhold, fremfor å skille de ut på egen linje i resultatregnskapet og en slik ensretting av praksis vil forbedre kvaliteten i regnskapsrapporteringen til oppdrettsforetakene.

Innføringen av IFRS i 2005 medførte at en rekke regnskapsposter skulle måles til virkelig verdi. Generelt har ikke regnskapsbrukerne vært udelelig positive i sin tilbakemelding på om mer utstrakt bruk av virkelig verdi har økt regnskapskvaliteten. I sin uttalelse for 2012 begrunnet Norges Finansanalytikerforenings komite for finansiell informasjon dette blant annet med at forutsetningene bak virkelig verdi beregningene ble ansett for å være uklare. En av de primære målsetningene ved de betydelige utvidede notekravene i IFRS 13 "Måling av virkelig verdi" var å adressere dette.

Sammenliknet med virkelig verdi måling av andre eiendels- og forpliktelsesposter så har skepsisen til bruken av virkelig verdi måling for biologiske eiendeler vært stor. Dette skyldes nok delvis at verdsettelsen av biologiske eiendeler til virkelig verdi i stor grad benytter ikke-observerbare inndata (nivå 3). Selv om implementeringen av IFRS 13 har medført en viss bedring i oppdrettsforetakenes noteopplysninger om virkelig verdi, så oppfatter Finanstilsynet generelt at oppdrettsbransjen skulle ha gitt mere og bedre noteopplysninger for å imøtekomme brukernes skepsis, og behovet for informasjon om forutsetningene bak dette regnskapsestimater.

Finanstilsynet har gjennom kartleggingen avdekket flere mangler i forhold til kravene i IFRS og det pekes på konkrete forbedringstiltak. Sett opp mot kartleggingens øvrige funn vil Finanstilsynet særskilt trekke frem:

1. At noteopplysningene om den anvendte modellen for måling av umoden fisk i årsregnskapet ikke var tilstrekkelig til å synliggjøre at det eksisterte praksisforskjeller innad i bransjen, som kan gi vesentlige regnskapseffekter.
2. At det ikke var gitt påkrevde opplysninger om de anvendte prisene; inklusiv angivelse av datakildene som er benyttet, vektingen dem imellom og tallfesting av de resulterende prisforutsetningene som er benyttet i balansedagens estimat.

Til tross for at fokuset for denne rapporten er på oppdrettsbransjens finansielle rapportering som helhet, er det også riktig å trekke frem at vesentligheten av de to nevnte mangler i stor grad er påvirket av at et mindretall av foretakene avviker fra den mest utbredte praksis, uten at regnskapsbrukerne finner informasjon som synliggjør dette i årsregnskapet.

Det er videre identifisert flere mangler og forbedringspotensialer knyttet til øvrige noteopplysningskrav både i IFRS 13 og IAS 41 "Biologiske eiendeler". Dette relaterer seg

blant annet til opplysninger om vesentlige kostnadsposter knyttet til sykdom og dødelighet, finansielle og ikke-finansielle opplysninger om de biologiske eiendelene og sensitiviteter i virkelig verdi estimatene.

Lisenser og varige driftsmidler – Mangler og forbedringspotensial i noteopplysninger

Finanstilsynet er av det inntrykk at foretakene i ledelsesrapporteringen gir mye god og spesifikk informasjon særskilt tilpasset bransjen og foretakets virksomhet, men at årsregnskapene i mindre grad skiller seg fra en generisk produksjonsvirksomhet. Forbedringspotensialet knytter seg til ytterligere kvalitativ og kvantitativ informasjon om lisenser og varige driftsmidler.

Bransjens største aktør Marine Harvest ASA publiserer årlig en "Industry Handbook" og denne har bidratt til å gi både investorer og finansanalytikere bedre innsikt i oppdrettsbransjen og verdidriverne. En del av disse opplysningene, eksempelvis for lisenser, hører etter Finanstilsynets vurdering derimot også hjemme i foretakenes finansielle rapportering. Lisensene setter det grunnleggende premiss for virksomheten og sammen med de varige driftsmidlene utgjør de en stor del av de resterende totale balanseførte eiendelene, jf. illustrasjon 1. Finanstilsynet inntok derfor spørsmål også om disse eiendelspostene i kartleggingen. I rapporten fremmer Finanstilsynet flere konkrete forslag om ytterligere noteopplysninger, som oppfattes å ville forbedre kvaliteten av den finansielle rapporteringen.

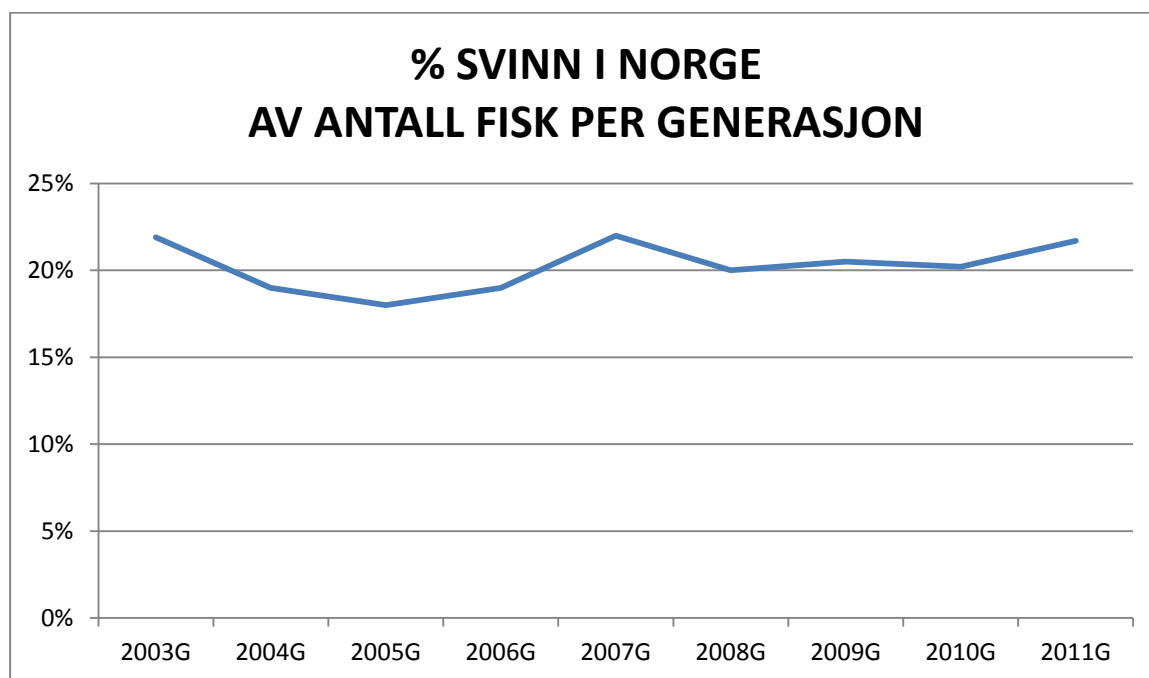
Øvrige avdekkede forhold fulgt opp av Finanstilsynet i enkeltsaker i 2014

I etterkant av gjennomgangen av de børsnoterte oppdrettsforetakenes årsrapporter for 2013 ble det også igangsatt enkelte regnskapskontrollsaker med utgangspunkt i andre temaer. To av sakene resulterte i at konsernets sammensetning ble endret ved at felleskontrollert og et tilknyttet foretak, henholdsvis et salgsselskap og et oppdretts- og fangstselskap, ble konsolidert inn som datterselskaper. For øvrig berørte sakene temaer som test for nedskrivning, samt flere noteforhold. De avsluttende brevene er offentlige og kan finnes på Finanstilsynet hjemmeside¹⁰.

¹⁰ <http://www.finanstilsynet.no/no/Noterte-foretak-Prospekter/Periodisk-informasjonsplikt/Tilsyn-og-overvakning/Tilsyn/>

2 Biologiske eiendeler - Realisert dødelighet

Svinn¹¹ er en betydelig utfordring i oppdrettsbransjen, og fiskehelse en vesentlig faktor som inngår i forståelsen av det enkelte foretaks finansielle resultat og stilling. Dødelighet utgjør hovedårsaken til slikt svinn, mens rømming utgjør en mindre andel. Som vist i illustrasjonen nedenfor opplever oppdrettsbransjen i Norge i snitt at ca. 20 % av smolten som settes ut i sjø går tapt en eller annen gang i løpet av livssyklusen, før slaktetidspunktet¹².

Illustrasjon 5: Svinn i prosent av antall fisk – per generasjon (Tall for Norge 2003-2011). Kilde: Kontali Analyse – Lofotseminaret 2013

Kontali Analyse har estimert at sum tilvirkningskost per generasjon av den laksen som dør, i Norge alene, er i størrelsesorden NOK 1,5 mrd. Videre anslås tapt dekningsbidrag ved ytterligere biologisk transformasjon frem til endelig normal slaktevekt til ytterligere omtrent 1,5 mrd¹³. De seks oppdrettsforetakene som rapporten dekker, stod i 2013 for over halvparten av den totale nasjonale produksjonen av oppdrettslaks¹⁴. I tillegg var omtrent 1/3 av disse 6 foretakenes samlede produksjon av laks utenfor Norge.

Dersom estimatene gjengitt overfor er representative for de 6 oppdrettsforetakene, inklusiv deres realiserede dødelighet utenfor Norge, vil det årlige tapet knyttet til dødelighet for disse 6 oppdrettsforetakene overstige NOK 1 milliard – uansett om tapet måles i kost eller virkelig verdi. Til sammenlikning rapporterte de 6 foretakene i 2012 om et samlet driftsresultat og driftsresultat før virkelig verdiendringer fra sin oppdrettsvirksomhet på i overkant av henholdsvis NOK 3,5 og 2,5 milliarder.

¹¹ Her definert som: Andel av antall faktisk utsatt smolt, som går tapt fra utsett og frem til et antall fisk blir godkjent til menneskeføde/salgsvare på slakteri

¹² I tillegg svinn på over 20 % i ferskvannsfasen fra rogn til smolt. Ikke medtatt i estimat av effekter.

¹³ Kilde: Presentasjon "Hva koster svinn", av Kontali Analyse på Lofotseminaret 2013. Tallene baserer seg på snitt 2009-2011 svinn og produksjonskostnad / markedspriser på den tiden.

¹⁴ Kilde: Salmon World 2014, Kontali Analyse

Finanstilsynet har observert konkrete tilfeller av vesentlig sykdomsutbrudd, med betydelig dødelighet som resultat, hvor bare noen av de berørte oppdrettsforetakene opplyste særskilt om effektene av dette i sine årsregnskap. Finanstilsynets kartlegging synliggjør at denne forskjellen skyldes at:

- Foretakene benytter en regnskapspraksis hvor det skilles mellom normal og unormal dødelighet, og hvor det for umoden fisk i vekstfasen frem til slakteklar vekt er slik at bare unormal dødelighet påvirker periodens resultat.
- Foretakene benytter svært ulike retningslinjer for hva som skal klassifiseres som unormal dødelighet, med potensielt vesentlige forskjeller i periodisering av kostnadene ved dødelighet som resultat.
- Ikke alle foretakene har praksis for å gi særskilt informasjon om effekter av unormal dødelighet i resultatregnskap eller note.

2.1 Praksis for innregning og måling av dødelighet

Rent bokføringsteknisk balansefører oppdrettsforetakene fiskens anskaffelseskost, mens differansen mellom anskaffelseskost og virkelig verdi føres på en konto for verdjustering.

Et fellestrekk ved oppdrettsforetakenes praksis er at det i verdsettelsen av de biologiske eiendelenes virkelige verdi bare tas utgangspunkt i det antall individer som faktisk lever på balansedagen. For moden fisk er det således bare faktisk antall og vekt av de levende individene som multipliseres med de observerte slakteprisene. Tilsvarende er det for den umodne laksen bare fisken som lever på balansedagen, med fradrag av forventet fremtidig dødelighet, som inngår i beregningen av gjenværende kostnader knyttet til biologisk transformasjon frem til slaktetidspunktet, samt estimert salgsverdi og omsetningsutgifter.

For moden fisk tilsier oppdrettsforetakenes praksis for fastsettelse av virkelig verdi at effekten av realisert dødelighet, inklusiv normal dødelighet, reflekteres i virkelig verdi endringer perioden hvor det inntreffer. For umoden fisk medfører bruken av tilvekstmodeller for måling at det tilsvarende ikke nødvendigvis er tilfellet for den umodne fiskens virkelige verdi. Spørsmålet er hvordan foretaket regnskapsfører den akkumulerte tilvirkningskosten til den fisken som har dødd. Som veiledning til sine investorer opplyste Marine Harvest i sin "Salmon Farming Industry Handbook" for 2013 at det ikke eksisterte en ensartet industripraksis for hvordan man regnskapsførte effektene av dødeligheten, men at det var følgende tre mulige fremgangsmåter:

1. All anskaffelseskost knyttet til død laks utgiftsføres umiddelbart over resultatet.
2. All anskaffelseskost knyttet til død laks fortsetter å inngå i verddivurderingsmodellen for umoden laks, ved at de levende individene bærer kostnaden til de døde.
3. Unormalt høyt svinn/dødelighet, utgiftsføres over resultatet, mens anskaffelseskostnad knyttet til normalt svinn fortsatt inngår i verddivurderingsmodellen for umoden laks.

Alle de 6 børsnoterte oppdrettsforetakene som er med i Finanstilsynets kartlegging besvarte at de praktiserer fremgangsmåte nr. 3. Felles for alle disse foretakene er at prinsippnotene i årsregnskapet som redegjør for innregning og måling av biologiske eiendeler ikke inkluderer noen informasjon om at anskaffelseskost knyttet til død fisk inngår i beregningen av den virkelige verdien av den gjenværende, levende umodne fisken.

Foretakene bekrefter at når det gjelder umoden fisk vil klassifiseringen av dødelighet som normal eller unormal påvirke den balanseførte virkelige verdien, og ikke bare den underliggende fordelingen mellom anskaffelseskost og balanseført verdijustering. Et av oppdrettsforetakene skriver følgende i sin besvarelse til Finanstilsynet:

"Dersom all dødelighet i perioden ble balanseført vil biomasse målt til anskaffelseskost være høyere enn dersom noe eller all dødelighet ble resultatført. Siden den balanseførte verdijusteringen regnes inn basert på "ferdigstillelsesgrad" for fisk mellom 1 kg og 4 kg vil fiskens balanseførte verdi være høyere for fisk i anlegg som ikke har resultatført dødelighet enn for fisk i anlegg der dødeligheten er resultatført. Fisk under 1 kg balanseføres til anskaffelseskost og forskjellen i virkelig verdi vil være resultatført dødelighet i sin helhet. Forskjellen i balanseført verdi vil avta jo større fisken er."

I forbindelse med Finanstilsynets kartlegging, ble det vist til dataene fra Kontali Analyse omtalt innledningsvis i punkt 2, herunder den observerte gjennomsnittlige dødelighet på 20 % i Norge. Foretakene ble så bedt om å redegjøre for sin praksis, samt eventuelle interne retningslinjer, for klassifisering av dødelighet som enten normal eller unormal. Et utvalg på 4 av de 6 besvarelsene er gjengitt nedenfor. Det ble ikke spurt spesifikt om retningslinjene for Norge, og flere oppgir også eksplisitt at retningslinjene er like i hele konsernet.

KRITERIER UNORMAL	UTSTEDER A	UTSTEDER B	UTSTEDER C	UTSTEDER D
OVERORDNET	Konsemprinsippene angir kvantitative terskelverdier for klassifikasjon av dødelighet som unormal. Spesifisert nedenfor.	Primært en kvalitativ vurdering, da det anses ikke være mulig å definere kvantitative terskelverdier Vurderingen foretas av regional ledelse i dialog med konsern, basert på nedenforstående elementer:	Konkret vurdering av hver hendelse som har forårsaket økt dødelighet/svinn. Hendelsene rapporteres fra den enkelte enhet, med forslag om hva som bør klassifiseres som unormalt	Konsernets prinsipp og praksis for direkte resultatføring av dødelighet/svinn som karakteriseres som unormalt defineres ut fra avvik fra forventet produksjonskostnad
NIVA	Per generasjon, per lokasjon	Regionalt og per merd	Ikke nærmere angitt	Per lokasjon
KVALITATIVE ELEMENTER		- Når i livssyklus (normalt med noe høyere dødelig rett etter utsett i sjø) - Når på året (normalt med noe høyere dødelighet om sommeren) - Dødelighet i forbindelse med behandling og sykdom blir lettere klassifisert som unormal	Inntrufne hendelser som vurderes vil f.eks. være: - Sykdomsutbrudd - Algeangrep - Behandlingstap - Ekstremvær	- Myndighetspålagt sanering av laks - Enkeltrømminger med et vesentlig antall laks
KVANTITATIVE ELEMENTER	- All dødelighet/svinn utover 5% i antall per måned første 3 mnd etter utsett i sjø (beregnet i forhold til totalt utsatt antall) - All dødelighet/svinn utover 2,5% i antall per måned deretter (beregnet ut fra månedens inngående antall) - All dødelighet/svinn akkumulert utover 20% av utsatt antall	- Dødelighet utover 10% i antall i en enkelt måned (beregnet fra en måned til neste - på merdnivå) krever særskilt vurdering og har en høyere terskel for å bli ansett som normalt		- All økning i akkumulert produksjonskostnad per kilo som følge av dødelighet med mer enn 20% utover forventet akkumulert produksjonskostnad, anses som unormal og utgiftføres i perioden (Forventet akkumulert produksjonskostnad er tilpasset lokalitetens produksjonsforutsetninger)

Illustrasjon 6: Utvalgte oppdrettsforetaks retningslinjer for klassifisering av dødelighet som unormal.

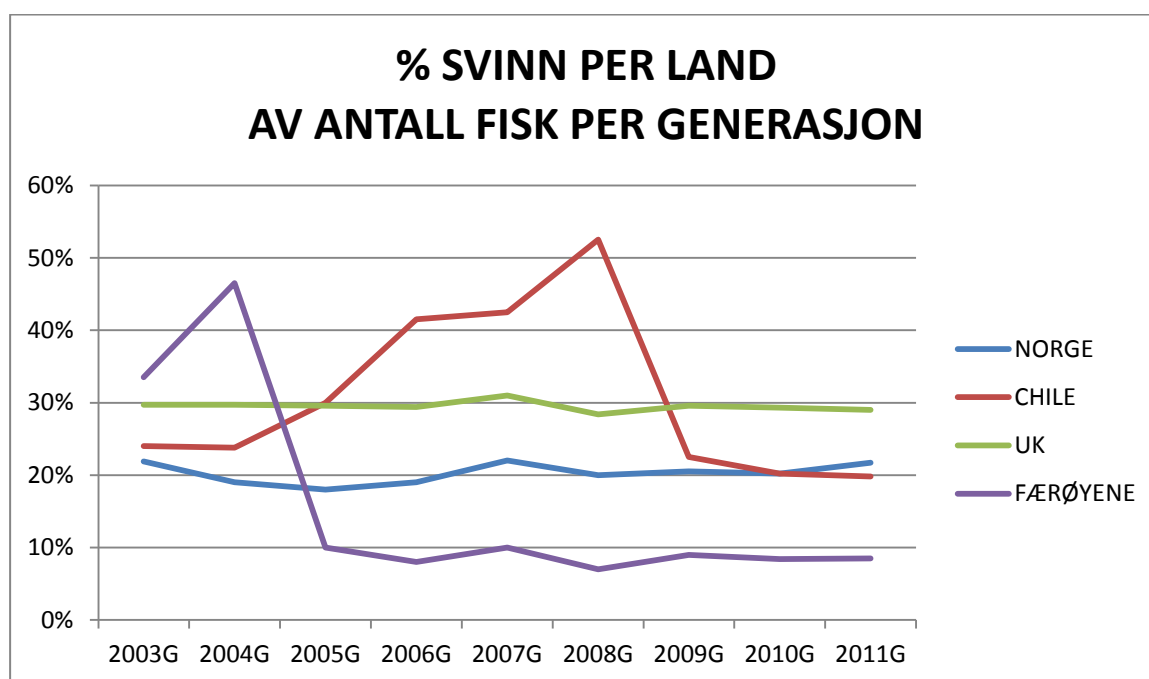
Med ett unntak opplyser foretakene at de i perioder har hatt unormal dødelighet. Ett oppdrettsforetak opplyste at det ikke hadde utviklet faste retningslinjer for klassifisering av dødelighet som normal eller unormal fordi det ikke hadde vært tilfeller av unormal dødelighet så lenge foretaket hadde vært børsnotert.

Foretakene gir alle uttrykk for at det er en skjønnsmessig vurdering, men de skiller seg ad ved at retningslinjene for klassifisering enten er primært kvalitative eller primært kvantitative. Foretakene med primært kvalitative retningslinjer fokuserer på en vurdering av den enkelte

inntrufne hendelse. Vurderingen av om dødeligheten skal klassifiseres som normal gjøres på regionalt eller konsern nivå, gjerne basert på forslag fra den enkelte enhet eller lokasjon. Videre har enkelte av foretakene med primært kvalitative kriterier også et innslag av et overordnet kvantitativt, kumulativt mål på dødeligheten per lokasjon, hvor overtredelse av en gitt terskelverdi normal vil medføre utgiftsføring i perioden.

Foretakene opplyser at de i sine skjønnsmessige vurderinger tilstreber å oppnå en mest mulig enhetlig klassifisering innad i konsernet. Finanstilsynet oppfatter på generelt grunnlag at vurderinger som baseres på både kvantitative og kvalitative mål vil øke konsistensen i vurderingene som gjøres og således sammenliknbarheten i rapporterte resultater mellom ulike regnskapsperioder og mellom ulike foretak. Muligens skyldes en del av variasjonen i praksis en ulik forståelse av begrepet normalt svinn/dødelighet. Finanstilsynet oppfatter at det ikke først og fremst er forhold ved fisken i seg selv som gjør at såpass mange dør før slakteklar vekt, men at det skyldes ytre omstendigheter. Det virker derimot rimelig at man i vurderingen av hva som er normalt, skal ta hensyn til i det minste en del av dødelighet som skyldes ytre omstendigheter.

Innenfor IFRS anvendes begrepet "normalt svinn" bare for å fastsette den historiske anskaffelseskost som varelager og eiendom, anlegg og utstyr skal innregnes til. I den sammenheng må begrepets mening knyttes til standardkost kalkyler. Normalt svinn må da oppfattes å være et uttrykk for en forventning om svinn, og observert historisk svinn kan da være ett utgangspunkt. Statistikken viser at svinnet i Norge i snitt er ca. 20 %. Normal dødelighet vil derimot forventes å variere fra lokasjon til lokasjon basert på naturgitte forhold som vanntemperatur, hard sjø mv. og bli påvirket av tidspunkt for utsett av smolt i sjø. Det kan derfor både være vanskelig og kanskje også feil å fastsette et enkelt og objektivt, kvantitativt kriterium som skal benyttes for alle land, regioner, lokasjoner og utstedere.

Illustrasjon 7: Nivåforskjeller og variasjoner i svinn-andel over tid per land (Data eksklusiv Canada). Kilde: Kontali Analyse – Havbrukskonferansen Færøyene 2014

Ved å se på dødelighetsdata for de enkelte landene over en lang tidsserie, ser man i enkeltland spor av perioder med større sykdomsutfordringer. Enkelte av foretakene mener også at

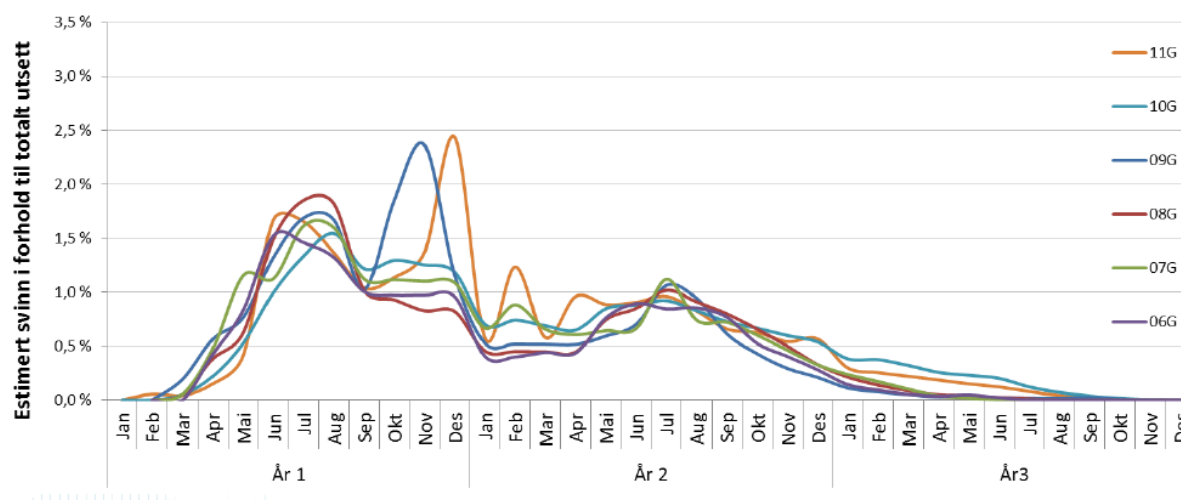
dataene gir uttrykk for en nivåforskjell for normal mortalitet landene imellom. Muligens vil data for ulike regioner innad i de enkelte land også indikere slike nivåforskjeller.

Finanstilsynet har ikke vurdert årsakene til den observerte dødeligheten, men kan ikke utelukke at det er naturgitte forhold som til en viss grad er med og skaper de observerte forskjellene i dødelighet fra land til land. Det antas derimot at oppdrettsforetakenes ulike grad av tilstedeværelse i de ulike land og regioner vil være en faktor som kan være med å generere vesentlige forskjeller i deres totale tap knyttet til både normal og unormal dødelighet. Rapportering av effekter av realisert dødelighet fremstår som vesentlig informasjon for brukerne av den finansielle rapporteringen.

Finanstilsynet har sett nærmere på enkelte av de kvantitative målene og tersklene som benyttes av foretakene i skillet mellom normal og unormal. En generell betraktning er at noen av foretakene ikke synes å reflektere noen slike eventuelle nivåforskjeller i normal dødelighet mellom land, regioner mv.

Dataene fra Kontali Analyse viser som sagt en relativt stabil dødelighet i Norge på 20 %, målt i andel av antall utsatt smolt per generasjon. Finanstilsynet oppfatter at dette tallet utgjør summen av all dødelighet, både den som foretakene har vurdert som unormal og normal. En overordnet gjennomsnittlig terskel på hva som kan anses å være normal dødelighet på en enkelt lokasjon må derfor anses å være langt mindre enn 20 %.

Som vist i illustrasjon 6, er det også et foretak som i tillegg til sin primært kvalitative metode benytter seg av en overordnet terskel på 20 %, men da målt i forhold til økning i akkumulert produksjonskostnad utover forventningen til den enkelte lokasjon. Denne 20 % terskelen benyttet av utsteder D er derimot ikke direkte sammenliknbar med 20 % terskelen benyttet av utsteder A.

Illustrasjon 8: Fordeling av svinn andel (% av individer) fra utsett av smolt i sjø til slakt. Data for Norge. Kilde: Kontali Analyse – Lofotseminaret 2013

Illustrasjon 8 viser at observert dødelighet er større tidlig i vekstfasen rett etter utsett i sjø. Svinnet i % av brutto biomasse produksjon (vekt) utgjør derfor langt mindre enn 20 %. Denne andelen viser derimot langt større variasjon, og har for Norge i de siste 10 årene typisk ligget mellom 6-10 %. I Norge har gjennomsnittlig vekt på fisken som dør vært i underkant av 1,5 kg.

Riktignok er det den minste fisken som har høyest kost/kg, men for en moden fisk vil produksjonskostnad knyttet til den tidlige vekstfasen likevel utgjøre en mindre andel av den totale akkumulerte produksjonskostnad. Dette medfører at det for en lokasjon som opplever 19 % svinn målt i antall utsatt smolt tidlig i livssyklusen (før 1 kg), så vil den samlede produksjonskostnad knyttet til død fisk utgjøre langt mindre enn 19 % av den akkumulerte produksjonskostnaden til all fisk på lokasjonen når fisken 6 mnd senere har vokst til en gjennomsnittsvekt på over 3 kg. 20 % - terskelen som utsteder D benytter seg av vil således kunne utgjøre en langt høyere terskel for hva som klassifiseres som normalt enn hva utsteder A legger til grunn.

Finanstilsynet oppfatter at alle foretakene har rutiner for å registrere data vedrørende dødelighet. Utsteder A og B oppgir at de, i tillegg til et slikt overordnet akkumulert mål, også anvender kvalitative og/eller kvantitative terskler med en månedsoppløsning. Disse reflekterer en høyere terskel for å klassifisere dødeligheten som unormal i den innledende vekstfasen. Basert på både naturgitte forhold og observert dødelighet, oppfatter Finanstilsynet dette som rimelig.

De anvendte tersklene på henholdsvis 5 % dødelighet i antall per måned i de første måneder etter utsett, deretter 2,5 % eller for utsteder B 10 % observert dødelighet på en enkeltmåned, er derimot alle etter Finanstilsynets oppfatning svært høye. Dette på bakgrunn av at dataene som viser snittet for hele bransjen i Norge, gjengitt i illustrasjon 8, viser en observert dødelighet som for 6 ulike generasjoner av utsatt fisk aldri har oversteget 2,5 % på en enkeltmåned.

Flere av foretakene opplyser at de i sine anlegg historisk har realisert et langt lavere svinn enn de 20 % som statistikken for Norge tilsier. Likevel benytter flere av disse foretakene terskler som er høyere enn det data for nasjonalt gjennomsnitt tilsier. I den grad "normal svinn" skal gi uttrykk for et forventet svinn, så bør det være en sammenheng mellom det estimerte forventede fremtidige svinn/dødeligheten som eventuelt skulle vært benyttet i fastsettelse av virkelig verdi av fisken i en diskontert nåverdimodell og den kvantitative terskelen foretaket anvender for å skille mellom normal og unormal dødelighet.

Oppdrettsforetakene gir i besvarelsene av Finanstilsynets forespørsel om informasjon uttrykk for at de deler inntrykket av at det er en variert praksis i bransjen knyttet til realisert mortalitet. Utstederne tar forbehold om at de ikke har kjennskap til andre foretaks praksis, men at dersom det er divergens, så er de enige i at dette reduserer sammenliknbarheten mellom utstedernes finansielle rapportering.

En av oppdrettsforetakene uttrykte det slik:

Foretaket "ser at ulik regnskapsmessig behandling av dødelighet til en viss grad vil begrense sammenliknbarheten av rapporterte operasjonelle driftsresultatet i enkelte perioderapporteringer. Felles prinsipper for regnskapsmessig behandling av realisert mortalitet vil følgelig, i den grad det er mulig gitt de ulike lokalitetenes produksjonsforutsetninger og ulikheter i hvor i produksjonssyklusen dødeligheten oppstår, kunne øke sammenliknbarheten mellom utstedernes finansielle rapportering i perioderapporteringen av operasjonelt driftsresultat."

Finanstilsynet er av den oppfatning at variasjonen i foretakenes rapporterte unormale dødelighet i stor grad kan tilskrives de påviste variasjonene knyttet til retningslinjer og praksis for hvilken dødelighet klassifiseres som henholdsvis normal og unormal.

2.2 Presentasjon i resultatregnskapet

Finanstilsynet observerer at det er relativt store variasjoner i oppdrettsforetakenes oppstilling over totalresultatet. Dette knytter seg både til type og antall linjer og mellomsummer.

2.2.1 Oppstillingsplan og mellomsummer

Blant fellestrekkene er at alle skiller ut verdiendring av biologiske eiendeler på egen linje og at denne linjen er inkludert i resultatmål sumlinjen EBIT/Driftsresultat. Som nevnt oppfatter Finanstilsynet at dette har informasjonsverdi. Generelt er også praksisen med å gi opplysninger om endringer i virkelig verdi på egen linje konsistent med det man ser i andre bransjer med slike poster av betydelig art, slik som eiendomsforetak sin rapportering av verdiendringer i investeringseiendom.

LINJESUM	UTSTEDER A	UTSTEDER B	UTSTEDER C	UTSTEDER D	UTSTEDER E	UTSTEDER F
Linje	Varekostnad ¹⁾	Varekjøp	Varekjøp	Råvarekostnader	Varekjøp	Varekostnader
Linje		Endring varelager	Endring i beholdning av varer under tilvirkning og ferdig tilvirkede varer		Endring i varelager og biologiske eiendeler (til kost)	
Linje				Nedskrivning av biologiske eiendeler		
Linje	Virkelig verdjustering høstet fisk					
Linje	Virkelig verdjustering biologiske eiendeler					
Linje			Avskrivning av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	Avskrivninger og amortiseringer	Avskrivninger	
Linje			Nedskrivning av varige driftsmidler			
Linje				Gevinst ved kjøp på gunstige vilkår		
Linje						Andel resultat fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert drift
Antall andre linjer	8	2	2	3	2	2
RESULTAT MELLOMSUM 1		Driftsresultat før avskrivninger og verdjustering biomasse (EBITDA)	Operasjonelt driftsresultat	Driftsresultat for virkelig verdjustering biologiske eiendeler	Operasjonelt driftsresultat	Driftsresultat før avskrivninger og verdjustering biologiske eiendeler
Linje		Avskrivninger				Avskrivninger varige driftsmidler
Linje		Nedskrivninger				Avskrivninger konsesjoner og andre immaterielle eiendeler
Linje			Virkelig verdjustering	Virkelig verdjustering biologiske eiendeler	Virkelig verdjustering biologiske eiendeler	
Linje			Engangsgewinster knyttet til oppkjøp		Tapskontrakter	
Linje			Særlige biologiske hendelser		Inntekt fra tilnyttet selskap	
Linje					Tap fra salg av datterselskap	
RESULTAT MELLOMSUM 2		Driftsresultat før verdjustering biologiske eiendeler				Driftsresultat før verdjustering av biologiske eiendeler
		Verdjustering av biologiske eiendeler				Verdjustering av biologiske eiendeler
MELLOMSUM	DRIFTSRESULTAT / EBIT	DRIFTSRESULTAT / EBIT	DRIFTSRESULTAT / EBIT	DRIFTSRESULTAT / EBIT	DRIFTSRESULTAT / EBIT	DRIFTSRESULTAT / EBIT

Illustrasjon 9: Oppstillingsplaner for totalresultat blant oppdrettsforetakene

Med et unntak har også foretakene minst en mellomsum før EBIT/Driftsresultat som ekskluderer virkelig verdi justering av de biologiske eiendelene. Det brukes enten en eller to mellomsummer før EBIT/Driftsresultat og det er stor variasjon i hvilke linjer som inntas før og etter. I noen grad benyttes mellomsummene for å presentere resultatmål før og etter av- og nedskrivninger.

Finanstilsynet merker seg at noen av oppdrettselskapene har tatt i bruk en mellomsum med benevnningen "operasjonelt driftsresultat", som ekskluderer kostnader av en åpenbar ordinær operasjonell karakter som effekter av særlige biologiske hendelser. I tillegg benytter noen slike mellomsummer i resultatpresentasjonen i sin segmentnote. De øvrige oppdrettsforetakene inkluderer enten slike effekter i varekostnader eller på egen linje før første mellomsum. Finanstilsynet oppfatter at det i utgangspunktet generelt er ganske store

frihetsgrader i valg av oppstillingsplan, og føringene i IAS 1 går primært på at slike poster skal inngå i EBIT/Driftsresultat. Etter Finanstilsynets vurdering vil det likevel være upassende å innta en mellomsum for "Operasjonelt driftsresultat" uten at det i selve benevnningen av mellomsummen inntas opplysninger om hvilke poster som er unntatt, samt at det i foretakets prinsippnote inntas en redegjørelse for denne praksisen.

Både internasjonalt og nasjonalt har man sett en viss trend mot at det presenteres mellomsummer "før de dårlige nyhetene", så oppdrettsbransjen er således ikke alene. Regnskapsbrukerne er derimot generelt relativt skeptiske til denne praksisen. Finanstilsynet sier seg på generelt grunnlag enig med et av oppdrettsforetakene som i svar på forespørsel om informasjon, uttrykte seg slik:

"Dessverre har det utviklet seg en praksis i havbruksnæringen for å rapportere "operasjonell EBIT". Dette er et udefinert begrep, der selskapene i prinsippet står fritt til å velge hva de ønsker å inkludere i sin operasjonelle EBIT"...."Fremveksten av "operasjonell EBIT", svekker sammenliknbarheten mellom aktører i næringen og gir enkeltelskaper svært stor fleksibilitet med tanke på hva som er "unormalt". Det er sannsynlig at fremveksten av dette begrepet forringer regnskapskvaliteten til sjømatbransjen i Norge."

Finanstilsynet vil derfor oppfordre til at denne praksisen opphører.

2.2.2 Presentasjon av effekter av unormal dødelighet

Gitt foretakenes regnskapspraksis for unormal versus normal dødelighet, så oppfatter Finanstilsynet at det er helt avgjørende for forståelsen av det enkelte oppdrettsforetaks perioderesultat og nøkkeltall som EBIT/kg, at regnskapsbrukerne forstår hvordan særskilte hendelser er reflektert.

Som det fremgår av illustrasjon 9, var det 3 av 6 foretak som i årsregnskapet¹⁵ for 2013 opplyste særskilt om unormal dødelighet i enten 2013 eller 2012. I henhold til foretakenes besvarelse til Finanstilsynet hadde derimot 5 av de 6 oppdrettsforetakene hatt tilfeller av unormal dødelighet som ble utgiftsført i perioden 2012-2013. Flere oppdrettsforetak inntar med andre ord effektene av unormal dødelighet i linjen for varekost, uten å gi opplysninger om hendelser og effekter i note. Den unormale dødeligheten syntes ikke å være mindre vesentlig hos de foretakene som ikke hadde gitt slik særskilt informasjon i årsregnskapet.

Finanstilsynet observerer videre at foretakene presenterer effektene av unormal dødelighet på en uensartet måte. Noen gir informasjon om; "særskilte biologiske hendelser", "nedskrivning av biologiske eiendeler" eller "uvanlige¹⁶ kostnader", enten på egen linje i resultatregnskapet eller i note. Kartleggingen har i tillegg vist at noen av foretakene som gir særskilt informasjon på egen linje, også har annen unormal dødelighet, hvis effekter er ført direkte mot varekostnad uten medfølgende noteopplysninger.

Slik Finanstilsynet ser det er det bare de få oppdrettsforetakene som oppgir at fisk under 1 kg måles til historisk kost som følge av at virkelig verdi er klart upålitelig, som med rette kan omtale nedskrivning av biologiske eiendeler i sine IFRS regnskaper. For de øvrige er det

¹⁵ Et av de øvrige oppdrettsforetakene hadde gitt informasjon i presentasjonsmateriellet for delårsrapporteringen, men ikke inntatt det i årsregnskapet.

¹⁶ Exceptional

begrepsmessig ikke riktig å omtale dette som nedskrivninger, men heller som endringer i virkelig verdi.

Det er derimot ikke bare linjebenevningene som varierer, men begrepene er også definert på ulik måte og angir således effektene av ulike ting. Den observerte praksis for måling av effektene er gjengitt i illustrasjon 10 nedenfor.

PRAKSIS FOR MÅLING AV DEN FINANSIELLE EFFEKTEN AV UNORMAL DØDELIGHET / SÆRSKILT BIOLOGISK HENDELSE / NEDSKRIVNING AV BIOLOGISKE EIENDELER		
MEST ANVENDT	MINDRE ANVENDT	IKKE ANVENDT
Effekten måles til fiskens anslåtte historisk anskaffelseskost / akkumulert tilvirkningskost.	Effekten måles til fiskens anslåtte historiske anskaffelseskost / akkumulert tilvirkningskost, med tillegg av: - Ved sykdom: Kostnader ved opprydning og avslutning av lokaliteten - Ved rømning: Kostnader ved gjenfangst	Effekten måles til fiskens virkelige verdi

Illustrasjon 10: Uensartet måling av effekter av unormal dødelighet

Man ser her at det eksisterer en uensartet praksis for hvilke kostnadsarter som medtas i målingen. Dette kompenseres derimot delvis ved at de enkelte oppdrettsforetak i note generelt gir noteopplysninger som redegjør for hvordan effektene måles. Det oppfattes derfor at denne uensartede praksisen bare i begrenset grad påvirker sammenliknbarheten i oppdrettsforetakenes finansielle rapportering.

Finanstilsynet ser derimot at alle foretakene med en slik presentasjon i resultatregnskap og i note bare fremhever effekter ut i fra en måling til historisk kost, fremfor basert på fiskens virkelige verdi når den døde. Forskjellen mellom den døde fiskens virkelige verdi og dens historisk anskaffelseskost vil inngå i resultatlinjen verdiendringer av biologiske eiendeler, uten ytterligere spesifisering. En slik to-delt presentasjon som bare fokuserer på historisk kost vil slik Finanstilsynet ser det etterlate et inntrykk av at dødelighetshendelsen har hatt mindre finansielle effekter, enn det reelle verditapet foretaket har lidd. Dette gjelder spesielt når dødelighetshendelsen har berørt fisk som er større enn 2 kg.

Flere av oppdrettsforetakene har opplyst til Finanstilsynet at de ser verdien av en harmonisering rundt både presentasjon og noteopplysninger knyttet til dødelighet. Et av foretakene har foretatt enkelte konkrete utbedringer av sine noteopplysninger allerede fra og med årsregnskapet for 2014. Foretaket hadde tidligere inntatt effekter av unormal dødelighet i linjen for varekostnad, uten ytterligere spesifisering eller noteopplysning. Av noten inntatt i årsregnskapet for 2014 fremkom det at effekt av unormal dødelighet, målt til historisk kost, i 2013 utgjorde nesten 8 % av den totale varekostnaden. Videre var effekten av den unormale dødeligheten, målt til den virkelige verdien av fisken som var dødd, over 50 % høyere enn den døde fiskens historiske kost.

IAS 1 "Presentasjon av finansregnskap" oppfordrer generelt til inkludering av ytterligere linjer i oppstillingen av totalresultat dersom det bidrar til en bedre forståelse av oppnådd finansiell inntjening og letter regnskapsbrukernes utarbeiding av prognoser for fremtidig finansielle inntjening. Finanstilsynet ser derimot at utskilling av effekter av unormal

dødelighet på egen linje i oppstillingen over totalresultatet kan gi regnskapsbrukerne et inntrykk av at dette er forhold av en ikke gjentakende art.

Til tross for at det observerte nivået av slike effekter er vesentlig hos flere av oppdrettsforetakene i 2012 og 2013, synes ikke nivået å være uvanlig. Finanstilsynet oppfatter at det i slike tilfeller vil være mer hensiktsmessig utelukkende å gi opplysninger om effekter av unormal dødelighet i note.

2.3 Noteopplysningskrav om dødelighet

I henhold til IAS 41.50 skal det i note gis en avstemming av endringer i den balanseførte verdien av biologiske eiendeler mellom begynnelsen og slutten av innværende periode. I tillegg til avstemmingspostene som angis konkret i litra a-f, skal det i henhold til litra g også oppgis "andre endringer". Etter Finanstilsynets oppfatning vil periodens realiserede dødelighet være en slik "annen endring", hvor standarden krever at effektene på endring i virkelig verdi skal spesifiseres i note.

I utvalget av børsnoterte oppdrettsforetak kom Finanstilsynet over ett enkelt foretak som i denne avstemmingen hadde en separat linje for effekten av dødelighet, men da bare effekten av unormal dødelighet uttrykt til historisk anskaffelseskost. I forbindelse med kartleggingen uttrykte flere av oppdrettsforetakene at de så økt verdi av å inkludere egne linjer for dødelighet i avstemmingen og uttrykke effektene målt til virkelig verdi. Finanstilsynet kan derimot bare se at ett av disse foretakene, i årsregnskapet for 2014, inntok en slik ekstra linje i avstemmingen.

I henhold til IAS 41.53 skal det gis separate noteopplysninger for vesentlige inntekts- eller kostnadsposter med opphav i en hendelse, sykdom eller annet knyttet til de biologiske eiendelene. Finanstilsynet oppfatter at denne bestemmelsen for oppdrettsbransjen vil omfatte effekter av både svinn i form av dødelighet eller rømning, samt behandlingskostnader for sykdom, lus mv. dersom dette er vesentlig i perioden.

Inntektsposter knyttet til disse forholdene vil f.eks. kunne være forsikringsoppgjør knyttet til rømning mv. I vurdering av vesentligheten av sistnevnte er det viktig å ta hensyn til at kostnadene ved rømning og inntektene fra forsikringsoppjøret kan falle i ulike perioder og at selv relativt små forsikringsoppgjør kan ha vesentlig effekt på nøkkeltall som EBIT/kg for en enkeltperiode.

I noten skal det opplyses om hendelsens art og størrelse. Halvparten av oppdrettsforetakene ga i årsregnskapet for 2013 (med sammenlikningstall for 2012) noteopplysninger i forhold til kostnadsposter som kan sies å falle inn under denne opplysningsplikten, men oppga da bare størrelsen målt i den døde fiskens historiske anskaffelseskost.

Som nevnt var det minst ytterligere to foretak som Finanstilsynet oppfatter hadde slike hendelser i perioden. Ett av disse foretakene ga ytterligere noteinformasjon i årsregnskapet for 2014. Foretaket oppga da den finansielle effekten av hendelsen, uttrykt både ved den døde fiskens tilvirkingskost og dens virkelige verdi. En slik noteopplysning ville vært i full overenstemmelse med noteopplysningskravet, dersom foretaket i tillegg hadde opplyst noe om hendelsens art.

3 Biologiske eiendeler – Virkelig verdi

Den samlede verdien av biologiske eiendeler i balansen til de 8 børsnoterte oppdrettsforetakene var totalt NOK 25 milliarder på balansedagen 2013. Modellene som benyttes til måling av fisken til virkelig verdi er ulike, avhengig av hvor langt i livssyklusen fisken har kommet på måletidspunktet. Gjennomsnittsvekten for fisk i sjø vil variere mye fra periode til periode. På balansedagen 2013 var det til dels store forskjeller fra utsteder til utsteder, men i snitt utgjorde umoden fisk mer enn halvparten av det totale volumet i sjø (målt i tonn). Virkelig verdi av umoden fisk under 4 kg utgjør således en vesentlig del av verdien av biologiske eiendeler som er innregnet i balansen.

3.1 Målemodeller brukt gjennom livssyklusen

Med noen mindre variasjoner reflekterer observert praksis at det brukes ulike modeller for måling av fisken, henholdsvis for laks under 1 kg, 1-4 kg og moden laks over 4 kg.

ANVENDTE PRINSIPPER		
VEKSTFASE	MEST ANVENDT	MINDRE ANVENDT
EGG, YNGEL OG SMOLT I FERSKVANN	Historisk anskaffelseskost	
	Anvendt av alle	
SMOLT OVERGANG FERSKVANN TIL SJØ	Historisk anskaffelseskost	Markedspris / Virkelig verdi
LAKS I SJØ FRA SMOLT TIL LEVENDE VEKT 1 KG	Historisk anskaffelseskost	Virkelig verdi umoden laks ved bruk av tilvekstmodell
		Anvendt av 1
LAKS I SJØ FRA 1 KG TIL 4 KG LEVENDE VEKT	Virkelig verdi umoden laks ved bruk av tilvekstmodell	
	Anvendt av alle	
LAKS I SJØ FRA 4 KG LEVENDE VEKT	Virkelig verdi av moden laks fastsettes ved bruk av spot pris	Virkelig verdi av moden laks fastsettes ved bruk av et snitt av en kurv med ulike priser (Anvendt av 1)

Illustrasjon 11: Anvendte prinsipper for måling

Den første delen av fiskens vekstfase, fra egg til smolt, tar ca. 15-18 mnd og foregår i ferskvann. I denne vekstfasen målte alle oppdrettsforetakene de biologiske eiendelene til historisk anskaffelseskost. 5 av 6 foretak begrunnet dette med at historisk anskaffelseskost var en god tilnærming til virkelig verdi (jf. IAS 41.24), mens ett foretak anførte at den virkelige verdien av de biologiske eiendelene i denne fasen var klart upålitelig (jf. IAS 41.30).

Ved smoltifiseringen, overføringen av fisken fra ferskvann til sjø, er smolten typisk på 100 til 200 gram. Den mest utbredte praksisen synes å være at smoltens historiske produksjonskost fra ferskvannsfasen videreføres over i sjø, og fortsetter å akkumuleres videre frem til 1 kg levende vekt.

Noen foretak skriver derimot at de ved overgangen mellom ferskvann til sjø innregner smolten til virkelig verdi basert på observerte markedspriser for smolt. Oppdrettsforetakene produserer i stor grad sin smolt i egne datterselskaper eller tilknyttede selskap. Noe kjøpes derimot også inn, og flere av foretakene oppgir at det eksisterer et marked med observerbare markedspriser for smolt. I Norge ble det i 2011 satt ut totalt 260 millioner smolt og smoltprisen har de siste årene ligget på ca. 9-11 kroner per stk., med gjennomsnittlig produksjonskostnad ca. 2 kroner lavere. Dette skulle da tilsi en total bruttofortjeneste på smoltproduksjonen i Norge på omtrent en halv milliard kroner. Oppdrettsforetakene som benytter seg av de observerbare markedsprisene for smolt ved innregning og måling av fisken ved utsett i sjø, måler fisken til en premium i forhold til egen intern historisk anskaffelseskost.

Dersom det eksisterer et slikt marked med observerbare priser for smolt oppfatter Finanstilsynet derimot at dette vil være tilfeller med faktisk omsetning av levende fisk, og et godt grunnlag for fastsettelse av virkelig verdi. Finanstilsynet antar videre at det ved en slik praksis bare vil være den levende smolten som innregnes til markedspris, slik at akkumulerte produksjonskostnader knyttet til normal dødelighet i ferskvannsfasen således "nulles ut".

Finanstilsynet ser imidlertid at de oppdrettsforetakene som benytter seg av denne markedsverdien på smolt, ikke fortsetter å måle fisken til virkelig verdi frem til den når 1 kg. Den virkelige verdien av smolten benyttes i stedet som et nytt utgangspunkt for fortsatt akkumulering av historisk anskaffelseskost. En slik praksis er i motstrid med bestemmelsen i IAS 41.31, og vil for oppdrettsforetak som har ervervet sin smolt fra andre konsernselskaper også skape en problemstilling med manglende eliminering av internegevinst. Når smolten først har blitt innregnet til virkelig verdi i forbindelse med overgang til sjø, så ville det slik Finanstilsynet ser det være naturlig å fortsette med å måle fisken til virkelig verdi resten av livssyklusen. Da vil også de nevnte problemstillingene oppstå.

Finanstilsynets kartlegging viser også at ett foretak starter måling av fisken til virkelig verdi ved bruk av tilvekstmodellen allerede ved utsett av smolten i sjøen, fremfor å vente til laksen når 1 kg levende vekt. Dette foretaket anfører at det ikke synes å foreligge en entydig grense for når den biologiske omdanningen har kommet så langt at den kan anses å påvirke verdien vesentlig, og at man derfor har valgt å benytte seg av tidspunktet for overgang fra ferskvann til sjø som et naturlig skille.

Fra 1 kg og frem til fisken når slakteklar vekt, måler oppdrettsforetakene fisken til virkelig verdi ved bruk av en tilvekstmodell. Slakteklar vekt anses å være 4 kg¹⁷. Med tilvekstmodellen legges en andel av en forventet fremtidig margin til (eller trekkes fra), fiskens historiske anskaffelseskost. Alle oppdrettsforetakene oppgir at marginen fordeles proporsjonalt / lineært over vekstperioden. For 5 av 6 gjøres dette altså fra 1 kg til 4kg, mens ett foretak fordeler marginen lineært over fasen fra utsett i sjø til 4 kg levende vekt. Av

¹⁷ Av noen oppgis dette å være levende vekt, mens andre oppgir grensen i rund vekt. I teorien er levende vekt 6-8% høyere enn rund vekt (grunnet blodtap etter bløgging mv.), men Finanstilsynet oppfatter at bransjen bruker disse begrepene litt om hverandre og at det derfor trolig ikke foreligger noen praksisforskjell knyttet til dette.

verdsettelsesmetodene som beskrives i IFRS 13 ligger nok modellen tettest opp mot resultatmetoden.

Tilvekstmodellen er ment å reflektere Finansdepartementets avgjørelse om at den virkelige verdien av umoden laks skal ta utgangspunkt i verdien av moden laks, men justere for forskjeller. For 5 av 6 oppdrettsforetak har den anvendte tilvekstmodellen det til felles at man estimerer en fremtidig fortjeneste på slaktetidspunktet og innregner denne marginen over vekstperioden. En slik modell ses i illustrasjon 12.

$$[E(\text{inntekt}) - E(\text{kostnad})] \cdot \frac{(\text{faktisk vekt} - \text{min. vekt for fisk verdsatt i modellen})}{(\text{min.vekt slakteklar fisk} - \text{min. vekt for fisk verdsatt i modellen})}$$

Illustrasjon 12: Generisk tilvekstmodell. Ensartet norsk praksis for måling av umoden fisk?

Kilde "Verdimåling av fisk etter IFRS", Finn Espen Sellæg (EY) og Bjørn Einar Strandberg (PwC), Praktisk økonomi & finans 2-2014.

Basert på besvarelsene Finanstilsynet mottok under kartleggingen er det grunn til å tro at det kan eksistere andre, mindre praksisforskjeller i tilvekstmodellen benyttet av disse 5 foretakene. Informasjonen har imidlertid ikke vært detaljert og spesifikk nok til å kunne identifisere og vurdere eventuelle effekter av disse forskjellene.

Finanstilsynet har omtalt grunnleggende svakheter ved tilvekstmodellen i rundskriv 31/2011, samt enkelte observasjoner fra tidligere praktisering av den. Sistnevnte knyttet seg blant annet til behovet for å gjøre vurderingene på tilstrekkelig lavt nivå, og at forhold som fremtidig dødelighet, estimerte gjenværende kostnader osv. knytter seg til en oppdatert vurdering for den enkelte lokasjon / merd sett i betraktning dennes biologiske status mv.. Grove forventninger om en normalisert EBIT/kg på overordnet selskapsnivå vil ikke utgjøre en rimelig og dokumentert forutsetning i virkelig verdi estimatet. Foretakenes besvarelser kan tyde på at nåværende praksis er å foreta virkelig verdi beregninger på lokasjonsnivå.

Ett foretak opplyser i svarbrevet til Finanstilsynet at det istedenfor en tilvekstmodell basert på forventet profitt, benytter seg av en kost modell. Her beregnes marginen som fordeles over vekstperioden heller som forskjellen mellom estimert salgpris per kilo og den akkumulerte gjennomsnittlige tilvirkningskostnaden per kilo på måletidspunktet. Akkumulert tilvirkningskost per kilo vil typisk ligge rundt 100 kr/kg for smolt og deretter falle bratt frem til den når slakteklar vekt. Med normale kostnader og salgspriser midt på 30-tallet, oppfattes det at konsekvensen av foretakets praksis er at fisken måles til historisk anskaffelseskost til den er minst 2 kg. Med de høye spot prisene som eksisterte på balansedagen 2013 antas det, isolert sett, at effektene av forskjeller mellom de benyttede tilvekstmodellene var mindre.

Finanstilsynet ser ingen grunner til at en slik alternativ variant skal gi et bedre uttrykk for virkelig verdi. Det oppfattes videre at en modell som tar utgangspunkt i en forventet fortjeneste på moden laks i større grad må sies å være i overensstemmelse både med Finansdepartementets avgjørelse og forutsetningene som ville blitt lagt til grunn i en netto nåverdi modell. Hensynet til sammenliknbarhet foretakene imellom taler også for at bransjen er tjent med en ensartet praksis.

Selv med en tilvekstmodell som baserer seg på fordeling av en forventet fremtidig profittmargin, kan modellen beregne en "negativ verdijustering" - med andre ord at virkelig verdi er lavere enn historisk anskaffelseskost.

PRAKSIS VED BEREGNET NEGATIV VERDIJUSTERING		
MEST ANVENDT	MINDRE ANVENDT	MINDRE ANVENDT
Beregnet negativ verdijustering under historisk anskaffelseskost innregnes fullt ut (100%) - uten forholdsmessig reduksjon i henhold til tilvekstmodellen for å reflektere fullføringsgrad	Beregnet negativ verdijustering innregnes ikke direkte, men ses på som en nedskrivingsindikator. Bokført verdi nedjusteres bare dersom anskaffelseskost overstiger netto realiserbar verdi	Prinsippene i verdsettelsesmodellen benyttes også når den beregnede virkelige verdi er lavere enn historisk anskaffelseskost

Illustrasjon 13: Regnskapspraksis når tilvekstmodellen gir en negativ verdijustering

Som vist i illustrasjon 13 overfor er oppdrettsforetakenes regnskapspraksis høyst uensartet i slike tilfeller. Praksisen som er mest utbredt er at den beregnede "negative verdijusteringen" innregnes fullt ut. Det vil si uten forholdsmessig reduksjon i henhold til tilvekstmodellen for å reflektere fullføringsgrad. Disse oppdrettsforetakene benytter således en praksis med usymmetrisk innregning av henholdsvis forventede positive og negative fortjenestemarginer. En lokasjon med laks på i gjennomsnitt 2 kg, med en historisk anskaffelseskost/kg på 40 kr og en forventet positiv margin på 9 kroner per kilo – vil fastsette den umodne fiskens virkelige verdi til 43 kr/kg (inntar 1/3 av marginen på 9 kr). Med det beskrevne prinsippet vil en forventet negativ margin på 9 kr bli innregnet fullt ut og fiskens virkelige verdi fastsettes til 31 kr/kg. Enkelte av foretakene vil presentere effekten av sistnevnte som en nedskrivning.

Andre av oppdrettsforetakene opplyser istedenfor at en beregnet "negativ verdijustering" ikke vil bli innregnet, men ansett som en nedskrivingsindikator. Videre at bokført verdi bare vil nedjusteres under historisk anskaffelseskost dersom denne overstiger netto realiserbar verdi. I motsetning til en virkelig verdi som skal være markedsbasert, vil en slik netto realiserbar verdi være en foretaksspesifikk verdi. Det er derfor ikke gitt at den umodne laksen i overfor nevnte tilfelle ville måles til en lavere verdi enn 40 kr/kg.

Finanstilsynet oppfatter at foretakets valg av prinsipp vil kunne ha en vesentlig innvirkning på det finansielle resultatet som rapporteres. Til tross for at lakseprisene de siste årene har vært relativt høye, opplyser flere oppdrettsforetak at de i 2013 eller 2012 har hatt lokasjoner hvor man i perioder har hatt slike "negative verdijusteringer". Disse foretakene representerer praksis av alle de tre typene.

Enkelte av foretakene gir i noteopplysningene opplysninger om prissensitiviteten i virkelig verdi estimatene for prissvingninger utover +/- 1 kr. For ett av disse oppdrettsforetakene illustrerer noten effektene av en symmetrisk versus en usymmetrisk innregning av slike "negative verdijusteringer". Reduksjonen i virkelig verdi av en prisreduksjon på 5 kr oppgis her til å være i størrelsesordenen 100-150 % høyere enn verdiøkningen ved en prisøkning på 5 kr. I et scenario med 5 kr lavere markedspriser ville dette foretaket i 2013 og 2012 rapportert et driftsresultat som var henholdsvis 10 % og over 100 % bedre, dersom foretaket endret prinsipp til å benytte verdien beregnet av tilvekstmodellen rett frem (fremfor å innregne den negative verdijusteringen fullt ut uten forholdsmessig reduksjon i henhold til fullføringsgrad).

Finanstilsynet har ikke tatt stilling til hvilken av disse prinsippene som best reflekterer den pris en markedsdeltaker ville betalt for den levende fisken i en velordnet transaksjon på måletidspunktet.

Finanstilsynet har beskrevet en rekke praksisforskjeller ved de anvendte målemetoder for umoden laks. Av disse forholdene så anses den ulike praksisen for innregning av negative verdjusteringer, for å være det som vil kunne ha vesentligst innvirkning på foretakenes rapporterte finansielle resultater. Under enkelte pris- og kostnadsscenarioer oppfattes det også at praksisforskjellen tilknyttet selve tilvekstmodellens oppbygging vil kunne gi vesentlige effekter. Øvrige beskrevne forskjeller i metode benyttet til fastsettelse av virkelig verdi av umoden laks oppfattes normalt å ville være av mindre betydning.

Av illustrasjon 11 fremkommer det også at praksis ikke er fullstendig ensartet med hensyn til hvilken pris som benyttes for fastsettelse av den virkelige verdien av moden fisk i sjø. Denne praksisforskjellen omtales i avsnitt 3.3.3 nedenfor.

3.2 IFRS – Er normal dødelighet en del av virkelig verdi?

I henhold til IAS 41 skal biologiske eiendeler måles til virkelig verdi med fradrag for salgsutgifter. Virkelig verdi er en alternativ målemodell til historisk anskaffelseskost. I oppdrettselskapenes verdsettelse av biomassen på balansedagen justeres det for den reduksjon i antall og vekt som den realiserede dødeligheten har medført. Kartlegging av oppdrettsforetakenes praksis for verdimåling av den umodne laksen viser derimot at det for normal dødelighet vil være slik at utgiftene som medgikk til å ale fisken opp til tidspunktet hvor den døde, vil bli fordelt på balanseført verdi av den gjenlevende umodne fisken.

Som en del av kartleggingen ba Finanstilsynet oppdrettsforetakene om å estimere summen av produksjonskostnader knyttet til død fisk som inngikk i den virkelige verdien av foretakets biologiske eiendeler på balansedagen 2013. Generelt oppga foretakene at de har gode systemer og rutiner for registrering av dødelighet, men at dette ikke omfatter en registrering av den døde fiskens historiske anskaffelseskost. Bare noen av foretakene så seg derfor i stand til gi et slikt estimat, men disse var alle i størrelsesorden 5 % av foretakets totale balanseførte verdi av biologiske eiendeler. Dersom dette er representativt for alle de 8 børsnoterte oppdrettsforetakene, vil det tilsa at produksjonskostnader tilknyttet død fisk i sum utgjorde ca. NOK 1,2 milliarder av den totale innregnede verdien av biologiske eiendeler på balansedagen 2013.

Finanstilsynet finner ikke støtte i IFRS for en verdsettelsesmodell som beregningsteknisk er slik at produksjonskostnaden knyttet til normal dødelighet inkluderes i målingen av den gjenlevende laksens virkelige verdi. Nedenfor redegjøres det kort for hovedtrekkene i Finanstilsynets vurdering.

Flere av utstederne presenterer et rasjonale knyttet til sin behandling av dødelighet som baserer seg på at det ved utsett av en ny generasjon statistisk vil være slik at en andel av fisken vil dø før den når slaktevekt, og at det da følger at realisert svinn av normal karakter innebærer at fisken som faktisk har overlevd må ha en tilsvarende høyere virkelig verdi. En av utstederne uttrykte det på følgende vis: "*Ved en hypotetisk transaksjon med småfisk av en gitt størrelse, vil derfor kjøper være villig til å betale også for den fisken som allerede har dødd så lenge antallet ikke overstiger normal dødelighet.*" Under et scenario hvor den virkelige

verdien av fisken på 1-4 kg ble fastsatt som en gjenanskaffelsesverdi, er ikke Finanstilsynet uenig at en kjøper vil legge til grunn at en viss dødelighet ville inntruffet om han alternativt skulle ale opp fisken selv. En slik forventet fremtidig dødelighet skal og blir også hensyntatt i tilvekstmodellens beregning av virkelig verdi. IFRS 13 beskriver flere forskjellige metoder for fastsettelse av virkelig verdi: markeds-, kostpris- (gjenanskaffelseskost) og resultatmetoden. Finanstilsynet oppfatter tilvekstmodellen som en slags hybrid modell som forsøker å bygge bro over en måling til henholdsvis anskaffelseskost og virkelig verdi. Oppdrettsforetakene og Finanstilsynet synes samstemte i at tilvekstmodellen ligger tettest opp til en resultatmetode. Fordi tilvekstmodellen inkluderer en andel av forventet fortjeneste i virkelig verdi estimatet, så vil denne beregnede verdien være høyere en det som følger av en ren gjenanskaffelseskost tankegang. Av denne grunn finner ikke Finanstilsynet at det vil være riktig å benytte et rasjonale hentet fra fastsettelse av virkelig verdi ved gjenanskaffelseskost, for i tillegg å automatisk la den gjenlevende laksen bære den døde laksens produksjonskost.

Etter Finanstilsynets vurdering synes oppdrettsforetakenes gjeldende praksis vedrørende normal dødelighet av umoden laks å ha sitt opphav i regler for historisk anskaffelseskost. Under nasjonale regnskapsregler, forut for implementeringen av IFRS, målte oppdrettsforetakene biologiske eiendeler til det laveste av historisk anskaffelseskost og netto realiserbar verdi. Også innenfor IFRS er det eiendeler som måles på en slik måte, nemlig varelager (IAS 2) og eiendom, anlegg og utstyr (IAS 16). Ved fastsettelse av den historiske anskaffelseskosten som disse eiendelene skal innregnes til i balansen, krever standardene at det skal justeres for "unormalt høyt svinn", jf. IAS 2.16 og IAS 16.22. Gjeldende regler for måling av varelager i henhold til IAS 2 er konsistent med den praksis oppdrettsforetakene hadde for måling av oppdrettslaks forut for implementering av IFRS. Biologiske eiendeler er derimot eksplisitt ekskludert fra virkeområdet til begge disse standardene som benytter seg av historisk anskaffelseskost justert for unormalt svinn¹⁸. Finanstilsynet finner derfor at reglene i IAS 2 og IAS 16 ikke gir noen støtte for å inkludere produksjonskostnaden knyttet til normal dødelighet i målingen av den gjenlevende laksens virkelige verdi.

En biologisk eiendel er i henhold til IAS 41.5 definert som et levende dyr eller en levende plante. Fiskeoppdrett er virksomhet i stor skala, og for å lette fastsettelsen av virkelig verdi tillater IAS 41 at laksen kan grupperes etter de egenskapene som brukes i markedet, jf. IAS 41.15. Finanstilsynet oppfatter derimot ikke at denne praktiske tillempingen endrer regneenheten fra å være den enkelte fisk. Flertallet av oppdrettsforetakene deler denne forståelsen. Avl/fødsel av et nytt dyr vil innebære en førstegangsinnregning av en ny biologisk eiendel. En fisk som ikke lenger er levende, er ikke lenger en biologisk eiendel. Oppdrettsforetakenes praksis med å fraregne moden fisk som dør er konsistent med dette.

Tilvekstmodellene som oppdrettsforetakene benytter for fastsettelse av virkelig verdi av umoden laks på 1-4 kg tar utgangspunkt i fiskens historiske anskaffelseskost, og gjør et påslag (fradrag) for en andel av forventet fremtidig fortjeneste. Praksisen etablerte seg i etterkant av Finansdepartementets avgjørelse om at man ved fastsettelse av virkelig verdi av umoden oppdrettslaks, skulle ta utgangspunkt i slakteprisen av moden laks, for deretter å justere for forskjellen mellom moden og umoden oppdrettslaks.

Virkelig verdi skal være markedsbasert og ikke foretaksspesifikk. Historisk anskaffelseskostnad og realisert dødelighet, anses i utgangspunktet bare å ha relevans for fastsettelse av virkelig verdi i den grad det har prediksjonsverdi for estimering av fremtidige

¹⁸ Egne regler for "bearer assets" slik som vinranker mv.

kostnader og dødelighet frem til slaktetidspunktet. Dette er faktorer som skal inngå dersom virkelig verdi fastsettes ved å beregne nåverdien av fremtidige kontantstrømmer, og som også inngår i tilvekstmodellene oppdrettsforetakene benytter til å beregne virkelig verdi av en del av den umodne laksen.

Som understreket i rundskriv 31/2011 anser Finanstilsynet at tilvekstmodellen utgjør en grov tilnærming til virkelig verdi, og at det betydelige innslaget av historisk anskaffelseskost kan medføre en verdimåling som avviker vesentlig fra virkelig verdi. Tilvirkningskostnader vil kunne variere mye og Finanstilsynet ser generelt få årsaker til at fisk med høyere produksjonskostnad skulle oppnå en høyere pris. Slik Finanstilsynet ser det, vil inkludering av kostnader tilknyttet realisert dødelighet være et forhold ved tilvekstmodellen som påvirker estimatet i retning av en foretaksspesifikk verdi fremfor en markedsverdi. Dette fremstår som enda klarere gitt den varierende praksisen som er beskrevet i avsnitt 2.1.

Virkelig verdi er i IFRS definert som den pris som ville blitt oppnådd ved salg i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på måletidspunktet. Et spørsmål blir da om og i så fall hvordan en markedsdeltakers betalingsvilje påvirkes av realisert dødelighet.

Finanstilsynet er kjent med at det ved fastsettelse av utsatt antall smolt på den enkelte lokasjon planlegges med et visst svinn. Dette skyldes at det i konsesjonen som regel finnes regler for maksimal tillatt biomasse. Etter utsett i sjø, anses svinn i form av dødelighet hverken å være styrt av oppdretter, eller for å være en nødvendighet i den biologiske omdannelsen av generasjonsutsett fra umoden til moden fisk. Således fremstår svinn innen oppdrett som konseptuelt annerledes enn svinn i form av bevisste handlinger slik som f.eks. tynning av skog for å gi lys og vekstvilkår for fremavling av modne trær av riktig størrelse.

Finanstilsynet ser at det inntrufne tapet ved dødelighet sent i livssyklusen vil være høyere enn tidlig i livssyklusen. Dette skyldes både at det har medgått mer innsatsfaktorer i produksjonen av fisken, men også at dens virkelige verdi er høyere. Innebærer dette at en markedsdeltaker har høyere betalingsvilje for laks fra en lokasjon hvor det har vært forhøyet normal dødelighet tidlig i livssyklusen, versus for laks fra en lokasjon med omtrent fraværende dødelighet?

Slik Finanstilsynet ser det vil dette bare være tilfellet når det uansett må forventes en gitt dødelighet, og at lokasjoner som har opplevd noe høyere (men normal) dødelighet tidlig i livssyklusen, med rette vil kunne forventes å ha en lavere dødelighet senere i vekstperioden. Finanstilsynet stiller derimot spørsmål ved om dette er riktig i praksis. Det ville kunne være tilfellet dersom det utelukkende var de svake individene som døde, og disse allerede var predestinert å dø før de når moden alder. Finanstilsynet oppfatter derimot at årsakene til dødelighet (genetisk svakhet, smitte/sykdom i ferskvannsfase, smitte/sykdom i sjø, håndtering ved lusebehandling/transport, algeoppvekst, rømming mv.) er for mange og for sammensatte til at man kan konkludere med at dødeligheten utelukkende skyldes en naturlig seleksjon hvor det hovedsakelig er de genetisk svake individene som dør. Selv om dødelighetsrisikoen beviselig avtar etter hvert som fisken vokser, oppfatter Finanstilsynet det med andre ord slik at dødelighetsrisikoen ikke nødvendigvis oppløses med observert realisert dødelighet.

Etter Finanstilsynets vurdering vil død som følge av sykdom, lusebehandling eller liknende tidlig i vekstfasen kunne øke fremtidig forventet dødelighet. Også andre forhold kan bidra til å redusere verdien av den gjenlevende biomassen fremfor å øke den. Behandlingsregimene for sykdom og lus kan være tøffe og etterlate individer som er svekket. Erfaringsmessig opplever

man for eksempel ved lusebehandling at fisken vokser saktere i perioden etter slutført behandling (mer fôr går med).

For umoden laks i den tidlige vekstfasen anser oppdrettsforetakene at historisk anskaffelseskost er tilnærmet lik virkelig verdi, jf. IAS 41.24. Denne bestemmelsen kommer til anvendelse når det har skjedd liten biologiske omdanning siden den opprinnelige utgiften oppstod eller når den biologiske omdanningens innvirkning på prisen forventes å være liten. Finanstilsynet oppfatter ikke bestemmelsen i IAS 41.24 som et unntak fra regelen om måling til virkelig verdi, men et særtilfelle hvor standarden anser at historisk anskaffelseskost kan være et uttrykk for de biologiske eiendelenes virkelige verdi. Det understrekes videre at dette ikke er en virkelig verdi beregnet ved estimert gjenanskaffelseskost, men en historisk anskaffelseskost som brukes som "proxy" for virkelig verdi.

Den balanseførte verdien av den minste fisken oppfattes således fortsatt å være et uttrykk for fiskens virkelige verdi. Finanstilsynet anser at argumentene knyttet til vurderingsenhet og årsakssammenhenger er gyldige også her, og at det i utgangspunktet bare bør være produksjonskostnadene knyttet til den gjenlevende fisken som skal inngå i balanseført verdi. På den annen side oppfatter Finanstilsynet også at bestemmelsen i IAS 41.24 er ment å utgjøre en praktisk forenkling i tilfeller hvor avviket fra virkelig verdi ikke er forventet å være vesentlig. I denne sammenheng er det også mer nærliggende at en historisk anskaffelseskost som inkluderer et normalt svinn (dødelighet) vil kunne anses å være et rimelig uttrykk for virkelig verdi.

Det som taler imot dette er at nivået på dødelighet i fasen fra utsett av smolt til den når 1 kg anses å utgjøre informasjon av vesentlig betydning for forståelsen av biologisk status (da dette er perioden hvor fisken er mest utsatt for sykdom). En praktisk løsning vil kunne være at grensen for hvor lenge historisk anskaffelseskost benyttes som en tilnærming til virkelig verdi senkes. Allerede anvender et av oppdrettsforetakene tilvekstmodellen helt fra smolten blir satt ut i sjøen, og flere andre foretak har indikert at det kan være aktuelt med en slik praksisendring. Finanstilsynet deler synet om at overgangen fra ferskvann til sjø utgjør et naturlig og objektivt skille. Oppdrettsforetakene har på dette tidspunktet et eksakt anslag på kvantum, og verdien vil trolig være mindre påvirket av eventuell realisert dødelighet forut for utsett i sjø.

3.3 Måling til virkelig verdi - forutsetninger

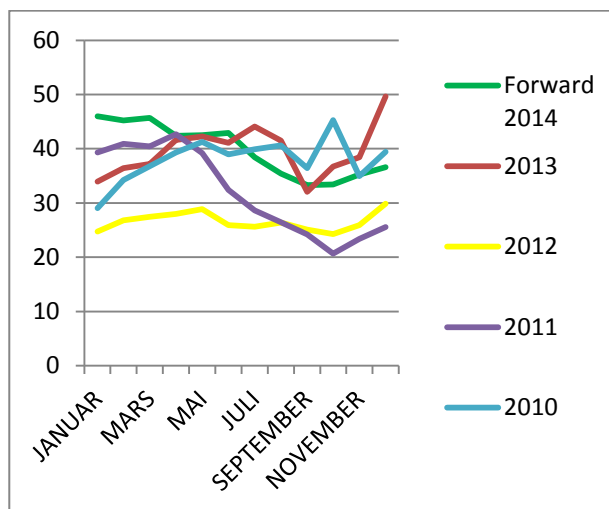
Verdsettelsen av biologiske eiendeler til virkelig verdi baserer seg på en rekke ikke-observerbare forutsetninger. For moden fisk vil usikkerheten i virkelig verdi først og fremst knytte seg til forutsetninger som estimert volum og kvalitetsfordeling av biomassen, samt pris. For den umodne fisken vil usikkerheten knytte seg til en lang rekke faktorer, som pris, volum (herunder forventet dødelighet frem til slaktetidspunktet), gjenværende produksjonskostnader for den gjenværende biologiske omdanningen frem til slaktetidspunktet, kvalitetsfordeling mv.

Oppdrettsforetakenes anses å ha relativt gode rutiner for måling av den eksisterende biomassen. Med unntak av den forut nevnte problemstillingen knyttet til realisert dødelighet, vil det slik Finanstilsynet ser det både for moden og umoden fisk derfor først og fremst være eventuelle praksisforskjeller knyttet til prisfastsettelsen som kan gi opphav til vesentlige forskjeller i estimatene av virkelig verdi.

3.3.1 Pris

Som en del av kartleggingen ble foretakene bedt om å oppgi prisene som var anvendt til verdsettelse av både umoden og moden fisk, i alle geografiske områder. For at prisforutsetningene skulle være sammenliknbare, ble de bedt oppgitt per kilo rund vekt, før justering for kvalitetsforskjeller og "back to farm" justeringer knyttet til transportkostnader mv. Foretakene ble videre bedt om å oppgi kildene til de anvendte prisforutsetningene, samt hvordan disse eventuelt var vektet.

MARKEDSPRISER PÅ BALANSEDAGEN 2013		
Spotpris	31.des	52,81
Forwardkurve	Januar	46,00
	Februar	45,20
	Mars	45,70
	April	42,40
	Mai	42,50
	Juni	42,90
	Juli	38,40
	August	35,40
	September	33,30
	Oktober	33,40
	November	35,25
	Desember	36,60

Illustrasjon 14 a og b: Norske spot og forwardpriser på balansedagen 31. desember 2013, samt grafisk presentasjon av balansedagens forward 2014-priser sammen med historiske spot priser. Kilde: Fish Pool.

For moden fisk i Norge oppga alle unntatt ett oppdrettsforetak, at et uttrykk for spot prisen på måletidspunktet var benyttet. De anvendte spot prisene varierte bare med noen få prosent. Forskjellene skyldtes bruk av ulike kilder. Av de som brukte offentlig tilgjengelig markedsdata, benyttet noen den observerte prisen på balansedagen, mens andre benyttet snittet for omsetningene sist uke eller måned. Atter andre hadde valgt å benytte seg av egne oppnådde priser rett forut for balansedagen.

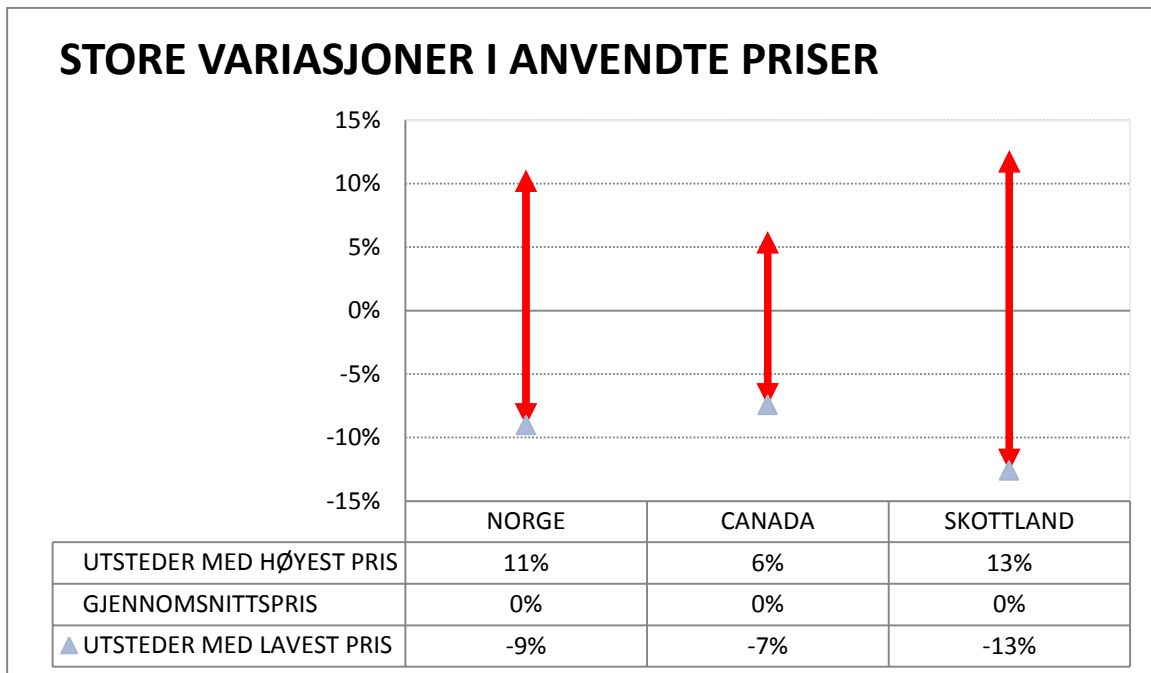
Ett oppdrettsforetak benyttet den samme vektete kurven av ulike priser, spot og kontraktspriser mv., til fastsettelse av den virkelige verdien av både den modne og den umodne fisken i Norge. Dette bidro til å øke forskjellen i prisen som ble benyttet til fastsettelse av virkelig verdi av den modne oppdrettslaksen i Norge til omtrent 10 %.

Fisk på 1-4 kg vil under normale omstendigheter bli slaktet i løpet av de neste 12 månedene. Som vist av illustrasjon 14a finnes det innenfor denne tidshorisonten forwardpriser med månedsoppløsning. Felles for alle oppdrettsforetakene er at de i estimatet for virkelig verdi av all den umodne fisken i Norge benytter én og samme vektete pris, uavhengig av om fisken forventes å ha 3 eller 9 måneders vekst igjen til den når slakteklar vekt. Som vist i illustrasjon 15 er det store variasjoner fra foretak til foretak hvilke priskilder som benyttes og hvordan de blir vektet.

UTSTEDER A		UTSTEDER B		UTSTEDER C	
FAKTOR	VEKT	FAKTOR	VEKT	FAKTOR	VEKT
Spotpris på balansedagen basert på interne data	X	Gjennomsnittlig forward Fish Pool pris neste 12 mnd på balansedagen	100%	Gjennomsnitt NOS FCA OSLO i rapporteringsmåneden	Fast sjablong
Snitt fastpris i alle fremtidige, fysiske kontraktsforpliktelser	lik andel faktisk forhånds-solgt			Gjennomsnittlig 6 mnd forward Fish Pool pris på balansedagen	Fast sjablong
Snitt fastpris i alle fremtidige, finansielle kontraktsforpliktelser	lik andel faktisk forhånds-solgt			Gjennomsnittlig 12 mnd forward Fish Pool pris på balansedagen	Fast sjablong
				Fastpris i sist vesentlige signerte fremtidige, fysiske kontraktsforpliktelse	Fast sjablong

Illustrasjon 15: Forenklet fremstilling av tre utsteders modeller for fastsettelse av prisen som benyttes i beregning av virkelig verdi av norsk, moden oppdrettslaks

Resultatet er at det er stor variasjon i prisen som benyttes til fastsettelse av virkelig verdi av umoden fisk. For 2013 var høyeste og laveste benyttede pris henholdsvis 11 % over og 9 % under gjennomsnittet for de 5 oppdrettsforetakene med virksomhet i Norge, jf. illustrasjon 16.

Illustrasjon 16: Pris benyttet som utgangspunkt for verdsettelse av umoden laks.

Som vist i illustrasjon 14b, var lakseprisene i Norge historiske høye på balansedagen 2013. Foretakenes metodikk og vektning av ulike pris input oppfattes å ligge fast, og justeres ikke for å oppnå et normalisert prisleie. Således synes ikke de høye prisene på balansedagen i seg selv å ha vært med på å drive praksisforskjeller. Finanstilsynet ser likevel at de observerte prisforskjellene for 2013 delvis har sammenheng med de betydelige forskjellene mellom spot og forward priser, og registrerer at foretakene som vektet spot prisen relativt høyere enn ulike kilder for fremtidige priser, endte opp med å benytte høyest prisforutsetninger.

Finanstilsynet oppfatter at hovedårsaken til de observerte forskjellene i prisforutsetningene anvendt på fisk i Norge skyldes foretakenes varierende vilje til å bruke offentlig tilgjengelig priser fremfor sine egne. Ikke minst er dette synlig ved fastsettelse av prisen som anvendes i

målingen av umoden laks. Som vist i illustrasjon 15 overfor benytter enkelte av foretakene heller et mål for spot prisene kombinert med snittprisene i en andel av eller alle sine fremtidige fysiske kontraktsforpliktelser, fremfor prisene som kan observeres i det finansielle forward markedet for moden fisk. Foretakene som primært benytter seg av interne priskilder har i redegjørelsen for sin praksis overfor Finanstilsynet gitt uttrykk for en generell mistro til at prisene i det finansielle forward markedet reflekterer prisene en markedsaktør ville lagt til grunn i en transaksjon.

Oppdretterne legger i praksis detaljerte slakteplaner for å optimalisere verdien av fisken. Verdsettelse til virkelig verdi skal i henhold til IFRS 13 reflektere den beste mulige bruken. Finanstilsynet er generelt av den oppfatning at det er det mest optimale slaktetidspunktet, gitt fiskens tilstand, som skal legges til grunn ved fastsettelse av virkelig verdi. For frisk fisk antas det optimale slaktetidspunktet for en fisk på 1 kg å ligge lenger frem i fremtiden enn for en fisk på 3 kg. Derfor burde den virkelige verdien av en umoden fisk på 1 kg fastsettes ved å benytte forwardpriser for en periode lengre inn i fremtiden enn hva som var tilfellet for fisken på 3 kg. Sammensetningen av, og den gjennomsnittlige vekten av den umodne fisken antas å variere betydelig mellom måletidspunkter på ulike tider av året. Til tross for dette benytter alle oppdrettsforetakene seg av faste sjablonger ved vektingen av de ulike prisene som inngår i kurven som benyttes til fastsettelse av den ene prisen som benyttes ved virkelig verdi fastsettelsen av all umoden laks, uansett vekt.

En mer teoretisk riktig bruk av fremtidsprisene ved fastsettelsen av virkelig verdi for den umodne fisken oppfattes av Finanstilsynet bare å ville være noe mer ressurskrevende. På grunnlag av foretakenes besvarelser oppfatter Finanstilsynet at årsaken til den observerte praksis med å bruke en og samme pris i tilvekstmodellen for all umoden laks, også her først og fremst skyldes oppdrettsforetakenes generelt kritiske holdning til de observerbare fremtidsprisene og særskilt formen av forward pris kurven det kommende året. Foretakenes praksis med å konstruere én fremtidspris som utgjør en gjennomsnittsbetraktning for det kommende regnskapsåret oppfattes således å skyldes foretakenes syn om at dette gir en riktigere fastsettelse av virkelig verdi.

Finanstilsynets vurdering er at den beskrevne praksis for fastsettelse av prisforutsetningen er nok en faktor som tilsier at bransjepraksis utgjør et grovt estimat, som potensielt kan avvike fra et rimelig estimat på virkelig verdi.

På bakgrunn av den relative modenheten av markedet (både spot og forward) for oppdrettslaks i Norge hadde Finanstilsynet ikke ventet at kartleggingen skulle avdekke en så stor variasjon i de anvendte prisforutsetningene. Deler av den observerte praksisen anses å være i brudd med konkrete bestemmelser i IFRS og i liten grad kunne bidra til at estimatet skal være et rimelig uttrykk for virkelig verdi av fisken. Et eksempel i så henseende er bruken av gjennomsnittlig fastpris i alle fysiske fast pris kontraktsforpliktelser, uavhengig av om disse kontraktene er inngått tett opp mot måletidspunktet eller ikke. Denne praksisen vil innebære en indirekte virkelig verdivurdering av alle fysiske kontraktsforpliktelser. Dette er ikke konsistent med observert bransjepraksis, og bare riktig i forhold til IFRS dersom kontraktene anses å være derivater, for eksempel grunnet praksis for å ta netto finansielt oppgjør. Uansett skal innregningen og målingen av slike kontrakter ikke blandes inn i målingen av de biologiske eiendelene.

Fokuset for denne rapporten er på oppdrettsbransjens finansielle rapportering som helhet, og med dette perspektivet er det etter Finanstilsynets vurdering både behov for en bedre

harmonisering av foretakenes praksis mot IFRS, samt en betydelig ensretting av praksis foretakene imellom. Likevel er det riktig å trekke frem at inntrykket er noe mer nyansert. Dette skyldes at den observerte variasjon i prisene som anvendes i fastsettelsen av virkelig verdi for umoden laks i Norge reduseres fra 20 % til 5 % dersom ett av foretakene holdes utenfor. Tilsvarende reduksjon i prisvariasjonen for moden laks er fra omtrent 10 % til noen få prosent.

For hvert av de geografiske områdene utenfor Norge benytter foretakene én vektet pris i tilvekstmodellen, for fastsettelsen av virkelig verdi av all umoden laks. I noen geografiske markeder benytter enkelte oppdrettsforetak også samme vektete pris til verdsettelse av både den modne og umodne laksen. Andre foretak, i samme geografiske marked, benytter ulike priser på moden og umoden laks. Disse benytter da typisk egne oppnådde priser rundt måletidspunktet i verdsettelsen av den modne laksen.

De observerte variasjonene i anvendte prisforutsetninger for umoden fisk i Canada og Scotland er inntatt i illustrasjon 15, og viser en betydelig variasjon. Liknende data for Færøyene og Chile er holdt utenfor, grunnet utfordringer med å korrigere for back-to-farm justeringer og generelt få eller dårlige data. Forskjellene i anvendt spot pris i disse to geografiske markedene oppfattes å ligge innenfor intervallet 5-15 %.

Utenfor Norge skyldes den store variasjonen i de observerte prisforutsetningene primært to forhold: Først og fremst at enkelte foretak tar utgangspunkt i egne oppnådde priser rundt balansedagen, mens andre benytter en offentlig tilgjengelig spot pris (eksempelvis Urner Berry eller Fish Pool) som eventuelt dernest justeres for snitt av historiske differanser i mellom denne prisreferansen og egne realiserte priser. Videre forklares det av at foretakene ved fastsettelse av den vektete prisen i ulik grad inkluderer et mål for den fremtidige prisen, enten representert ved nylig inngåtte fastpris kontrakter eller modellert ved hjelp av offentlig tilgjengelige forward priser i et annet marked.

3.3.2 Andre forutsetninger

Biologiske eiendeler skal måles til virkelig verdi med fradrag for salgsutgifter. I fastsettelsen av dette er det behov for en lang rekke andre input faktorer. For den umodne fisken hvor virkelig verdi fastsettes ved anvendelse av en tilvekstmodell vil flere av disse knytte seg til estimeringen av resterende produksjonskostnader for den biologiske omdanning frem til slaktevekt. De vesentligste av disse forutsetningene vil være fôrkostnaden pr kg., FCR (Feed Conversion Rate), samt forventet fremtidig dødelighet.

For fastsettelsen av den virkelige verdien av fisk, vil det i tillegg til den benyttede markedspris, også være behov for å justere for estimerte transportutgifter for å frakte fisken til det aktuelle markedet, jf. IFRS 13.11. Dette vil være alt fra leie av brønnbåt for frakt av den levende laksen til slakteriet, til frakt av den slaktede laksen med trailer, fly eller liknende til det aktuelle markedet. Salgsutgifter vil for eksempel være kostnader forbundet med primærprosessering (slakt) av laksen, forpakning mv.

En overordnet observasjon er at foretakene i fastsettelsen av virkelig verdi med fradrag av salgsutgifter, i all hovedsak synes å justere for de samme faktorer. Informasjonen som er innhentet i forbindelse med Finanstilsynets kartlegging har derimot generelt ikke vært av en

slik detaljgrad at det har vært mulig å foreta en rimelighetsvurdering og sammenlikning av størrelsen på disse faktorene, oppdrettsforetakene imellom.

Finanstilsynet ønsker likevel å nevne noen enkeltforhold som har fremkommet av kartleggingen og som i noen grad har betydning for virkelige verdi estimatet:

- Justering for kvalitetsforskjeller: Prisen som benyttes som utgangspunkt for fastsettelse av den umodne og modne fisken er en pris for fisk av superior kvalitet. Fisk av ordinær og produksjons kvalitet, vil oppnå en lavere pris. Foretakene må således i sine estimater for virkelig verdi justere for den forventede kvalitetsfordelingen. Finanstilsynet har observert at enkelte oppdrettsforetak benytter en og samme sjablongmessige prisreduksjon for kvalitets-reduksjon på alle lokaliteter innenfor et land. Etter Finanstilsynets vurdering skal fastsettelsen av virkelig verdi skje på lokasjonsnivå og således reflektere beste estimat på forventet kvalitetsfordeling hensyntatt blant annet den biologiske status på lokasjonen.
- Justering for neddiskontering i fastsettelsen av virkelig verdi av umodne fisk: Til tross for at det aller meste av kontantstrømmen for den umodne fisken ventes å realiseres i løpet av de kommende 12 månedene, vil det være teoretisk riktig å neddiskontere den forventede fortjenestemarginen. Når den virkelige verdien av den umodne fisken fastsettes ved hjelp av en tilvekstmodell, foretar 1 av de 6 oppdrettsforetakene justeringer for å reflektere en slik neddiskontering.
- Justering for lånekostnader: 1 av de 6 oppdrettsforetakene opplyser at en andel av foretakets lånekostnader inngår i den umodne fiskens historiske anskaffelseskost. Finanstilsynet stiller spørsmål ved om denne praksisen er i henhold til IFRS, men har av vesentlighetsårsaker ikke sett nærmere på foretakets begrunnelse for den nevnte praksis.

3.3.3 Særskilt om virkelig verdi av moden laks i Norge

Som vist i illustrasjon 11 benytter 5 av 6 foretak den observerte spot prisen for måling av moden fisk i Norge, mens ett foretak benytter den samme gjennomsnittsprisen som benyttes som input i tilvekstmodellen for fastsettelse av virkelig verdi av umodne laks. Alle benytter 4 kg rund vekt som grense for den modne fisken, da oppdrettsforetakene anser at fisk med denne størrelse er klar for slaktning. Dette er også bakgrunnen for praksisen med å fastsette virkelig verdi basert på observerte spot priser for slaktet moden laks.

Flere av foretakene opplyser at den optimale slaktevekten likevel som oftest er betydelig høyere, opptil 5,5 kg. I utgangspunktet vil oppdretteren velge det slaktemønsteret som optimaliserer verdien av de biologiske eiendelene, gitt de gjeldende markedspriser og foretakets kontraktsforpliktelser, samt foretakets eventuelle forventning om å oppnå bedre priser ved en større gjennomsnittsstørrelse. Denne optimaliseringen gjøres innenfor gitte rammer, slik som den enkelte lokalitets maksimalt tillatte biomasse, tidspunktet lokaliteten må være ferdig utslaktet mv. Det oppfattes også at forhold av både intern og ekstern natur, slik som henholdsvis særskilte sykdomsproblemer og internasjonale handelsrestriksjoner, vil kunne medføre at det optimale slaktetidspunktet forskyves vesentlig.

IFRS 13 legger til grunn at virkelig verdi skal fastsettes basert på den beste mulige bruk av eiendelen. Gitt at den optimale slaktevekten normalt vil være høyere enn 4 kg, oppfatter Finanstilsynet at den observerte praksis ikke vil gi et helt presist estimat for den modne

fiskens virkelige verdi. Som med umoden fisk vil det være mest riktig å legge til grunn foretakets forventede slaktetidspunkt/-vekt, herunder prisene for denne størrelsen samt kostnadene forbundet med den biologiske omdanningen helt frem til dette. På den annen side, vil sykdom eller andre forhold kunne medføre at forventet slaktevekt er lavere enn 4 kg. I henhold til IFRS skal all slik tilgjengelig informasjon om fiskens tilstand reflekteres i virkelig verdi estimatet.

Finanstilsynet har registrert at enkelte av foretakene i sine besvarelser vedrørende praksis for 2013 oppgir at de benytter en NOS spot pris, mens andre opplyser at Nasdaq salmon index benyttes. Disse to prisreferansene vil ikke være identiske, da NOS prisen gjengir innkjøpsprisen lakseeksportørene betaler til lakseoppdretterne, mens sistnevnte er et mål på eksportørens salgspris. Forskjellen er i størrelsesorden 75 øre/kg. Finanstilsynet har ikke vurdert nærmere hvilken pris som vil være den teoretiske riktige å benytte for virkelig verdi formål.

Finanstilsynet er videre kjent med at NOS og Fish Pool de siste årene har arbeidet med et nytt og forbedret mål på spot prisen, og at enkelte endringer har blitt faset inn gradvis i perioden fra våren 2013 til 2015. Den resulterende Fish Pool indeks uttrykker en spot pris som baserer seg på en vektning av oppnådde priser for størrelsene 3-4 kg, 4-5 kg og 5-6 kg, og benytter seg både av salgspris data FOB selgerens pakkestatjon, Nasdaq indeksen og SSBs tollstatistikk – alle justert for å reflektere FCA Oslo. Finanstilsynet har ikke sett nærmere på denne nye spot prisen og i hvilken grad praksis eventuelt har endret seg som følge av den.

3.4 Noteopplysninger om virkelig verdi og ikke-finansielle tall

Etter Finanstilsynets vurdering tilhører verdsettelse av oppdrettslaks nivå 3 i verdsettelses-hierarkiet i IFRS 13. Foretakene skal derfor i note blant annet gi kvantitative opplysninger om de betydelige ikke-observerbare inndata som er benyttet, samt sensitiviteten i den beregnede virkelige verdien for rimelige endringer i disse inndataene, jf. henholdsvis IFRS 13.93d og 13.93h.

Gitt foretakenes praksis for fastsettelse av virkelig verdi av moden og umoden fisk, så anser Finanstilsynet at de viktigste inndata som benyttes er prisforutsetningene. Flere foretak opplyser i sin prinsippnote generelt om hvilke kilder prisforutsetningene er hentet fra. Bare 1 av 6 foretak opplyser derimot om det konkrete intervallet av priser, og ingen om den faktiske vektede prisen som er anvendt.

Finanstilsynet anser derfor at oppdrettsforetakene i note skal gi følgende opplysninger for henholdsvis umoden og moden fisk, i hvert enkelt av landene hvor foretaket har oppdrettsvirksomhet:

- En angivelse av kildene for de anvendte prisforutsetningene og en kvantifisering av vektningen dem imellom.
- Tallfeste de anvendte prisforutsetningene, oppgitt før justering for transportkostnader back-to-farm, kvalitetsforskjeller mv.

Videre oppfatter Finanstilsynet at forventet fremtidig dødelighet er en vesentlig ikke observerbar inndata i fastsettelsen av den virkelige verdien, og at oppdrettsforetakene for

hvert enkelt av landene hvor foretaket har oppdrettsvirksomhet bør kvantifisere de anvendte forutsetningene, målt i prosent av vekt og/eller antall.

Flere av oppdrettsforetakene gir kvalitative opplysninger om kilder til usikkerhet i den estimerte virkelige verdien, samt estimatets sensitivitet for endringer i en rekke ulike forutsetninger. Forutsetninger som oppgis er blant annet gjenværende produksjonskostnader til slakteklar vekt. Som vist i illustrasjon 17 nedenfor, varierer foretakenes kvantitative noteopplysninger om sensitiviteter både med hensyn til hvilke forutsetninger det gis opplysninger om, samt hvor store endringer i forutsetningen som anses rimelig og som det derfor kvantifiseres effekter av.

UTSTEDER A		UTSTEDER B		UTSTEDER C	
FAKTOR	UTSLAG	FAKTOR	UTSLAG	FAKTOR	UTSLAG
Markedspris	+/- 1 NOK	Markedspris	+/- 1 NOK	Markedspris	+ 10 NOK (usymmetrisk)
	+/- 2 NOK	Biomasse volum	+/- 1 %		
	+/- 5 NOK	Kvalitet (Superior andel)	+/- 1 %		

Illustrasjon 17: Variert praksis for angivelse av sensitiviteter

Finanstilsynet oppfatter at det vil være påkrevd å gi slike kvantitative sensitiviteter for endringer i benyttet markedspris. Det anses videre at opplysningene må være symmetriske, ved at de opplyser om effektene for både en økning og reduksjon i forutsetningen. Videre, at kravet om å gi opplysninger om rimelige endringer i denne forutsetningen minimum tilsier at det skal opplyses om effektene av en endring på +/- 5 kr/kg.

Ett av foretakene oppga i årsregnskapet 2013 at de kvantitative opplysningene om sensitivitetene i virkelig verdi for endringer i markedspris, var angitt under forutsetning om at hele biomassen var moden. Sensitiviteten reflekterte således ikke den avdemping i virkelig verdi svingningene som tilvekstmodellen for måling av umoden fisk resulterer i. Finanstilsynet oppfatter at en slik sensitivitetsinformasjon ikke gir leseren tilleggsinformasjon og heller ikke oppfylder notekravene.

Finanstilsynet ser for øvrig at forutsetninger slik som fôrkostnad pr kg og FCR vil være sentrale for estimering av den gjenværende produksjonskostnaden frem til slakteklar vekt. Ved en fastsettelse av virkelig verdi basert på en netto nåverdi, ville disse forutsetningene utgjøre betydelige ikke observerbare inndata ved fastsettelse av virkelig verdi. Finanstilsynet oppfatter derfor at det bør gis enkelte kvalitative opplysninger om hvordan disse forutsetningene i teorien vil påvirke fiskens virkelige verdi. Finanstilsynet ser derimot at oppdrettsforetakenes praksis med bruk av tilvekstmodeller og betydelige innslag av historisk anskaffelseskost for fastsettelse av virkelig verdi, vil kunne medføre at kvantitative sensitivitetsanalyser for disse inndataene blir til dels ulogiske og misvisende.

I henhold til IAS 41.46b skal det gis ikke-finansielle mål eller estimater på de fysiske mengder av hver gruppe av foretakets biologiske eiendeler. Som tidligere beskrevet har ulik praksis for måling gitt opphav til at fisken for rapporteringsformål deles i 3 slike grupper.

Blant oppdrettsforetakene som inngikk i utvalget for kartleggingen observerte Finanstilsynet følgende praksis i 2013: Ett foretak ga kun ett ikke finansielt måltall, vekt, for hele biomassen. Alle øvrige foretak ga vekt mål basert på en inndeling i minst to grupper (enten for

henholdsvis umoden eller moden, eller for all biomasse og moden). Kun ett foretak ga to ikke-finansielle måltall, både vekt og antall, for alle de tre gruppene.

I forbindelse med kartleggingen ga Finanstilsynet uttrykk for at det vil være betydelig merverdi i å gi to ikke-finansielle måltall, både antall og vekt, da dette samtidig også vil angi gjennomsnittlig vekt på fisken i gruppen. For brukeren av den finansielle rapporteringen vil dette kunne indikere hvor lenge det er igjen til slakting.

Ett foretak endret sine noteopplysninger allerede i årsregnskapet for 2014. Finanstilsynet anser at den følgende oppstillingen over ikke-finansielle og finansielle tall for de ulike gruppene av fisk er en god praksis, i overensstemmelse med kravene i IFRS:

GRUPPER AV BIOLOGISKE EIENDELER STATUS PÅ BALANSEDAGEN	ANTALL FISK (1000)	BIOMASSE (TONN)	HISTORISK ANSKAFFESES- KOST	VIRKELIG VERDI JUSTERING	BOKFØRT VIRKELIG VERDI
BIOMASSE RUND VEKT < 1 KG	X	X	X	X	X
BIOMASSE RUND VEKT 1 - 4 KG	X	X	X	X	X
BIOMASSE RUND VEKT 1 - 4 KG	X	X	X	X	X

Illustrasjon 18: Noteopplysninger om ikke-finansielle og finansielle mål for de ulike gruppene av fisk.

4 Lisenser

For å drive oppdrettsvirksomhet kreves det lisens fra myndighetene. Lisensregimene i de ulike landene hvor oppdrettsforetakene har virksomhet er til dels svært ulike. Med unntak av i Norge påløper det ingen større kostnader ved myndighetstildeling, og de bokførte verdiene er derfor primært knyttet til verdier tilordnet lisensene som et resultat av historiske virksomhets-sammenslutninger. Til tross for at de bokførte verdiene bare i begrenset grad reflekterer lisensenes virkelige verdi, utgjør de en betydelig del av oppdrettsforetakenes totale bokførte eiendeler.

Til tross for dette oppfatter Finanstilsynet at foretakene i årsregnskapet for 2013 har gitt relativt lite kvalitativ og kvantitativ informasjon om lisenser¹⁹. Som en del av kartleggingen ba Finanstilsynet foretakene om å redegjøre for de ulike konsesjonsregimene, herunder hovedvilkår slik som regler om varighet og fornyelse, mengdebegrensninger, råderett (salg, leie mv.), eventuelt forhold som kunne gi opphav til tap av lisensen mv. I avsnitt 4.1 nedenfor gjengis et sammendrag av denne informasjonen, sammen med en anbefaling fra Finanstilsynet om å bedre kvaliteten på den finansielle rapporteringen ved å gi noen ytterligere kvalitative og kvantitative opplysninger i note. I den sammendratte beskrivelsen er det tilegnet mest plass til regimene utenfor Norge.

Alle oppdretts-foretakene har det til felles at de anser oppdrettslisensene sine for å ha ubestemt utnyttbar levetid²⁰. Immaterielle eiendeler med ubestemt levetid avskrives ikke, men testes årlig for verdifall. For immaterielle eiendeler med en slik utnyttbar levetid finnes det et særskilt noteopplysningskrav i IAS 38.122 a. I henhold til denne bestemmelsen er oppdrettsforetakene påkrevd å opplyse om hvilke faktorer som spilte en betydelig rolle i vurderingene som ledet foretaket til å konkludere med at lisensene har ubestemt utnyttbar levetid. Etter Finanstilsynets vurdering har oppdrettsforetakene generelt gitt for lite informasjon om disse vurderingene. I punkt 4.2 redegjøres det for enkelte observasjoner og anbefalinger i så henseende. I punkt 4.3 presenteres kort en annen mulig problemstilling avdekket i forbindelse med kartleggingen.

4.1 Generelle opplysninger

I Norge utgjør matfisk konsesjoner den største gruppen tildelte lisenser, både i verdi og i antall. Disse lisensene gis uten særskilt tidsbegrensning. I de senere år har såkalte grønne konsesjoner oppstått som en egen undertype av matfisk konsesjoner. For øvrig vil det enkelte oppdrettsforetak typisk ha et mindre antall konsesjoner for stamfisk og settefisk, samt konsesjoner for visningsmerd, slaktemerd og muligens også en eller flere FoU konsesjoner. Disse andre konsesjonstypene gis i utgangspunktet med tidsbegrenset varighet.

Med unntak av for Færøyene, så er et fellestrekk ved lisensregimene utenfor Norge at det kreves en rekke lisenser og tillatelser for å utøve oppdrettsvirksomhet. Videre at disse lisensene/tillatelsene reguleres av mange lover og forvaltes av flere ulike myndigheter både på

¹⁹ Finanstilsynet har registrert at ett av foretakene vesentlig utvidet sine noteopplysninger om lisenser i årsregnskapet for 2014.

²⁰ Med unntak av noen få enkeltlisenser som det knytter seg særskilte forhold til.

nasjonalt og lokalt nivå. I illustrasjon 19 nedenfor er bestanddelene i det enkelte lands regime, med tilhørende hovedvilkår, forsøkt presentert på meget sammendratt form.

CANADA			SCOTLAND		
LISENSER/TILLATELSER	VEDRØRENDE	VARIGHET	LISENSER/TILLATELSER	VEDRØRENDE	VARIGHET
Finfish aquaculture licence	Driftslisens per oppdrettsanlegg Miljøkrav - Fastsetter MTB (Federal)	1 år	Aquaculture production business operation + Controlled activities licence	Driftslisens per oppdrettsanlegg Miljøkrav - Fastsetter MTB (Government)	Tidsbegrenset
License of occupation/ License of lease	Retten til bruk av området/havbunnen (Provincial)	2 til 20 år	Planning permission + Crown estate lease	Retten til bruk av området/havbunnen (Local)	25 år
Navigable water permit	Rett til å plassere ut oppdrettsutstyr i sjøen	5 år	Marine License	Rett til å plassere ut oppdrettsutstyr i sjøen	6 år
CHILE			FÆRØYENE		
LISENSER/TILLATELSER	VEDRØRENDE	VARIGHET	LISENSER/TILLATELSER	VEDRØRENDE	VARIGHET
License to operate	Driftslisens Fastsetter miljøkrav (RCA)	Tidsbegrenset	Oppdrettslisens	Per oppdrettsanlegg Miljøkrav - Ingen fast MTB (Government)	Opp til 12 år
Aquaculture licence	Fastsetter MTB for lisensen og "stocking density" for området	Tidsbegrenset / 25 år			

Illustrasjon 19: Forenklet fremstilling av lisensregimene i enkelte land utenfor Norge²¹.

Et ytterligere fellestrekk ved flertallet av regimene utenfor Norge er at enten én eller alle lisensene som kreves for å drive oppdrettsvirksomhet i utgangspunktet gis med tidsbegrenset varighet. For Chile går skillet mellom tidsbegrenset eller tidsbegrenset ved lisenser gitt før/etter 8. april 2010²². Nye lisenser har i utgangspunktet en tidsbegrensning på 25 år.

Lisensregimene bærer generelt preg av å ha utviklet seg over tid, etter hvert som næringen har økt i betydning i det enkelte land. Finanstilsynet oppfatter også at en videre utvikling i flere av disse lisensregimene er sannsynlig. Regelverkendringene har ofte vært gjennomgående og påvirket sentrale forhold ved lisensregimet. Eksempelvis var det for Færøyene først en lovendring i 2004 som gjorde at oppdrettslisensene ble fritt omsettelige og kunne benyttes som pantesikkerhet. Finanstilsynet oppfatter på generelt grunnlag at eventuelle begrensninger i råderetten over lisensene vil kunne påvirke verdien av lisensene og således være relevant informasjon.

Oppdrettslisensene har det til felles at de forsøker å definere en ramme for størrelsen på den tillatte oppdrettsvirksomheten. For Norge, Canada og Scotland gjøres dette ved at det fastsettes en grense for maksimal tillatt biomasse (MTB) på lisensen til enhver tid. Mens MTB i Norge er standardisert, med 780 tonn per konsesjon i alle fylker unntatt Troms og Finnmark (945 tonn), gjøres det i både Scotland og Canada en individuell vurdering per lokasjon. I Chile uttrykkes mengdebegrensningen som en fastsatt maksimal produksjon per år, fremfor en MTB. I alle disse tre landene varierer grensene mye, fra under 1.000 tonn til typisk 2-3.000 tonn og i enkelte av landene også over 5.000 tonn. På Færøyene fastsetter ikke lisensen en fast MTB, men mengden smolt som skal settes ut må myndighetsgodkjennes periodisk basert på 3 års driftsplaner. Tillatt produksjonskapasitet for den enkelte lisens vil være avhengig av geografiske, miljømessige og biologiske forhold i det området lisensen er lokalisert.

Finanstilsynet vil anbefale at oppdrettsforetakene i sine noter inntar følgende opplysninger for det enkelte land hvor det har oppdrettsvirksomhet av betydning:

²¹ Illustrasjonen inkluderer ikke opplysninger om lisenser for landbaserte anlegg (klekkerier)

²² Også ved endringer i lisenser eller flytting av lokasjon blir 25 års grensen aktiv.

- En generell beskrivelse av lisensregimet, herunder de ulike typer lisenser som er nødvendig for å drive oppdrettsvirksomhet, sentrale lover og regulerende myndigheter.
- Angivelse av lisensenes varighet
- Eventuelle forhold som kan forårsake tap av lisensen og status i forhold til dette. Eksempelvis, vilkår knyttet til drift på lisensen, med angivelse av antall lisenser som for tiden ikke er i bruk.
- Eventuelle begrensninger i råderetten
- En oversikt over antall oppdrettslisenser og summen av deres tillatte størrelse, oppgitt enten som summen av maksimal tillatt biomasse eller annet aktuelt mål. For foretak med oppdrettsvirksomhet utelukkende i ett land oppfordres det til at denne kvantitative informasjonen gis på regions eller segment nivå i den grad det er forskjeller mellom regioner.

4.2 Ubestemt levetid

Finanstilsynet oppfatter lisensregimene i Norge, Scotland, Færøyene, Chile og Canada i hovedsak å være av to typer:

- Lisens uten utløpsdato (men da ofte med en initiell kostnad), som kan mistes ved brudd på betingelser.
- Lisens med utløpsdato, som kan fornyes med/uten vurderingsprosess (uten vesentlig kostnad) gitt at enkelte grunnleggende betingelser er oppfylt.

I begge tilfellene synes den reelle varighet av lisensen å knytte seg til opprettholdelse av ulike krav til miljø og dyrevelferd, samt at "lokale planer" for området ikke endres²³. Det kan derimot ikke utelukkes av utstederne rettslig sett står forskjellig avhengig av om regimet er tidsbegrenset eller tidsubegrenset. Finanstilsynet har som en del av kartleggingen ikke foretatt juridiske vurderinger av disse forholdene.

Det at en lisens ikke har noen kontraktmessig utløpsdato betyr ikke nødvendigvis at den har en uendelig utnyttbar levetid. At den utnyttbare levetiden til en lisens fastsettes til å være ubestemt, er samtidig ikke det samme som å konkludere med at den varer uendelig. Videre, til tross for at hovedregelen tilsier at den utnyttbare levetiden ikke skal overstige den kontraktmessig avgrensede periode, kan det i vurderingen forutsettes fornyelse dersom foretaket kan dokumentere at dette kan skje uten betydelige utgifter. IAS 38.96 nevner eksempler på forhold som kan danne grunnlaget for en slik dokumentasjon.

Både lisenser med og uten en kontraktmessig avgrenset periode kan således i utgangspunktet ha enten en bestemt eller en ubestemt utnyttbar levetid. Kriteriet for å kunne fastsette den utnyttbare levetiden til ubestemt er at det ut i fra en analyse av alle relevante faktorer ikke er noen overskuelig begrensning på den perioden da eiendelen forventes å generere netto inngående kontantstrømmer for foretaket.

Oppdrettsforetakene opplyser generelt at de ikke er kjent med at noen lisenser ikke har blitt fornyet ved utløp, men at det har vært tilfeller hvor:

²³ I noen tilfeller også vilkår knyttet til andre lovbrudd, herunder på arbeidsrettsområdet.

- Oppdrettsforetaket selv har levert tilbake lisenser fordi de ikke lenger ble ansett som drivverdige.
- At lisensen har blitt forlenget, men med eksempelvis en reduksjon i maksimal tillatt biomasse.
- At miljø og veterinærmyndigheter formelt sett har inndratt en lisens, men at man da i sammenheng med dette har mottatt en kompenserende lisens på en annen lokasjon.

I noen av tilfellene som nevnt i siste punkt overfor, er det i forbindelse med vurderingen av flytting påkrevd å innhente og vurdere uttalelser fra 3. parter slik som lokale myndigheter, andre som bedriver fiske på ville arter mv. I flere av landene er det videre tilfeller hvor regulerende myndighet er sene med å forlenge lisensene, men at oppdrettsvirksomheten på lisensen har vært tillatt fortsatt på midlertidig basis. Finanstilsynet registrerer at dette gjerne er tilfellet i områder hvor det er betydelig motstand mot fiskeoppdrett.

Finanstilsynet oppfatter at krav til miljø og dyrevelferd kan utgjøre reelle begrensninger for lisensenes varighet. I flere av landene vil oppdretteren også kunne miste sin lisens dersom den ikke er i bruk over en periode, typisk på 2 til 3 år. Finanstilsynet er i denne sammenheng blant annet kjent med at:

- Ett av oppdrettsforetakene i 2014, etter å ha blitt saksøkt av lokale interessenter som ble støttet av den regulerende myndighet, inngikk et frivillig forlik om å levere tilbake lisenser og avslutte all oppdrettsvirksomhet på en lokasjon.
- Ett oppdrettsforetak i 2014 har blitt anmeldt for brudd på enkelte bestemmelser for rapportering av lakselus og behandling av fisk, og potensielt kunne miste to lisenser.
- Ett av oppdrettsforetakene har et betydelig antall lisenser i et land som ikke er i bruk.

Slik Finanstilsynet ser det synes det klart at oppdrettsforetakene generelt må ha anvendt en god del skjønn i vurderingen som ledet til at den utnyttbare levetiden av foretakets lisenser ble ansett å være ubestemt. Dette skjønnet må det i langt større utstrekning redegjøres for i note til årsregnskapet.

I tillegg til eventuelle konkrete forhold som kan begrense levetiden, nevnes det i IAS 38.90 en rekke faktorer som må tas i betraktning når en eiendels utnyttbare levetid skal beregnes. Avhengig av de faktiske forhold vil eksempelvis faktorene som nevnes nedenfor potensielt kunne være relevante å medta i vurderingen:

- Felles for alle landene med oppdrettsvirksomhet er at miljø og sykdomsproblematikk kan påvirke eksistensen og tettheten av lisenser for oppdrettsbransjen generelt. Hva er status i forhold til disse grunnleggende betingelsene som knytter seg til det nåværende lisensregimet, herunder tildeling og fornyelser, både på regionalt og nasjonalt nivå?
- Hvor stabil er oppdrettsbransjen og lisensreguleringen i det aktuelle landet? Er det generelle utviklingstrekk eller spesielle situasjoner som tilsier at det kan ventes endringer i forhold som er sentrale for levetidsvurderingen? Eksempelvis endringer i lisensenes kontraktmessige periode og/eller introduksjon av en vesentlig kostnad ved fornyelse? (Kan enkelte land f.eks. se på en slik lisensavgift som en inntektskilde)
- Hvorvidt perioden hvor gjeldende oppdrettslisenser i sjø forventes benyttet kan påvirkes av teknologi- og kostnadsutviklingen i oppdrettsbransjen, herunder knyttet til f.eks. alternativ oppdrett på åpent hav eller i lukkede landbaserte anlegg?

4.3 Andre forhold

Det vil kunne være til dels betydelige forskjeller i grunnlaget for lønnsom drift mellom ulike lokasjoner. Dette kan skyldes forhold som eksponering for åpen sjø og andre naturkrefter, nærhet til andre oppdrettslokasjoner med de potensielle stordriftsfordelene som da kan realiseres (positivt) eller den forhøyede sykdomsrisiko dette kan skape (negativt), med videre.

I tilfeller hvor en lisens på en lokasjon løper ut, men kompenseres med en lisens på en annen lokasjon, eller hvor lisensen forlenges forutsatt flytting av lokasjon, kan de fremtidige kontantstrømmene generert av liseniseiendelen bli endret i betydelig grad. Dersom grensene for maksimal tillatt biomasse endres samtidig, vil endringene i kontantstrømmer være enda større.

Finanstilsynet oppfatter at oppdrettsforetakene for hvert slikt tilfelle må vurdere om faktum tilsier at lisensen skal fraregnes og at det innregnes en ny lisens.

5 Eiendom, anlegg og utstyr

Oppdrett er en kapitalintensiv bransje. Foretakene synes imidlertid å ha en praksis for inndeling og presentasjon av eiendom, anlegg og utstyr som bare i begrenset grad gir en forståelse av hvilke varige driftsmidler som benyttes i virksomheten, og hva periodens investeringer er medgått til.

Som vist i illustrasjon 20 nedenfor, benytter oppdrettsforetakene typisk 1 linje i balansen. De to foretakene som har flere balanselinjer gir ingen ytterligere inndeling i noten, da anleggs-klassene som der fremkommer er identisk med linjeinndelingen. Halvparten av utstederne i utvalget rapporterer eiendom, anlegg og utstyr fordelt på 3 anleggsklasser og halvparten fordelt på 4.

UTSTEDER	ANDEL AV TOTALE EIENDELER	ANTALL LINJER	ANTALL KLASSER	ANLEGGSKLASSER				
MARINE HARVEST - Levetid - Anleggsklassens andel	20 %	1	4	Tomter og fast eiendom 0-20 27 %		Maskiner og transportmidler 5-20 40 %	Nett, merder og fortøyninger 5-20 13 %	Andre varige driftsmidler 3-5 19 %
LERØY SEAFOOD GROUP - Levetid - Anleggsklassens andel	17 %	1	3	Tomter 20-25 3 %	Bygg 20-25 37 %	Maskiner, inventar og utstyr 2,5-15 60 %		
SALMAR - Levetid - Anleggsklassens andel	19%	3	3	Tomter, Bygninger og annen fast eiendom 5-20 25 %		Maskiner, anlegg, driftsutstyr og inventar 3-10 67 %		Skip og andre driftsmidler 5-15 7 %
CERMAQ - Levetid - Anleggsklassens andel	14%	1	4	Tomter 50 5 %	Bygninger 25-50 24 %	Maskiner, inventar og transportmidler 3-10 57 %		Anlegg under utførelse IA 14 %
BAKKAFROST - Levetid - Anleggsklassens andel	29 %	3	3	Tomter og fast eiendom 25 44 %		Produksjonsanlegg og maskiner 10 53 %		Andre varige driftsmidler 3-8 3 %
GRIEG SEAFOOD - Levetid - Anleggsklassens andel	26 %	1	4	Bygninger og fast eiendom 10-50 27 %		Prod. Anlegg, flåter, landstrøm 3-10 49 %	Nett, merder og fortøyninger 5-25 18 %	Andre driftsmidler 3-35 6 %

Illustrasjon 20: Sammenndratt informasjon vedrørende oppdrettsforetakenes eiendom, anlegg og utstyr

Levetidsintervallene for den enkelte anleggsklasse er til dels svært brede, og det er vanskelig å få et inntrykk av forventede avskrivingskostnader i fremtidige perioder. Dette gjelder spesielt den brede anleggsklassen benevnt "maskiner og anlegg" eller liknende, og som for flertallet av oppdrettsforetakene inkluderer mer enn 50 % av den totale bokførte verdien av eiendeler som faller innenfor virkeområdet til IAS 16 "Eiendom, anlegg og utstyr".

5.1 Anleggsklasser

I henhold til IAS 16.73 skal det gis angitte opplysninger for hver klasse av eiendom, anlegg og utstyr. En anleggsklasse er definert som en gruppering av eiendeler av liknende art og for liknende bruk i foretakets virksomhet. Finanstilsynet oppfatter at det ved fastsettelsen av det enkelte foretaks detaljeringsgrad i underklassifiseringen skal tas hensyn til beløpenes størrelse og eiendelenes art og funksjon. Videre, at benevningen av anleggsklassene bør tilpasses foretakets virksomhet fremfor å være generiske.

Finanstilsynet har som en del av kartleggingen bedt om innspill på enkelte alternative måter for å inndele disse eiendelene. Tilbakemeldingene tilsier derimot at ulik grad av vertikal integrasjon i verdikjeden hos foretakene vil gjøre at alternative inndelinger vil få begrenset utbredelse. På den annen side var tilbakemeldingene overveiende positive knyttet til et forslag

om i større grad å skille ut enkelt typer eiendeler med betydelige bokførte verdier. For foretak som har "maskiner og utstyr" som en stor samlepost går forslaget spesifikt på å skille ut henholdsvis flåter, skip og transportmidler og annet produksjonsutstyr i sjø (nett, merder og fortøyninger) i to eller flere egne anleggsklasser.

Mens flåter, skip og transportmidler typisk har levetider i den øvre delen av intervallet har nett, merder og fortøyninger typisk levetider i den lavere enden av intervallet. Selv med en inndeling i flere klasser, antas det at estimerte levetider per klasse vil kunne variere fra foretak til foretak som en følge av blant annet følgende forhold:

- Utstyret kan ha en ulik alder ved erverv, og således en forskjellig restlevetid. Dette vil typisk være tilfellet når brukt utstyr har blitt ervervet gjennom store innmat transaksjoner eller virksomhetssammenslutninger.
- Utstyret kan være utsatt for ulik slitasje, grunnet lokalitet og/eller bruk. Eksempelvis vil et anlegg som ligger beskyttet i en stille fjord ha en lengre utnyttbar levetid enn et identisk anlegg som står værhardt til.
- Den teknologiske utviklingen kan ha bidratt til at nyere utstyr har en relativt høyere forventet utnyttbar levetid.
- Forskjeller i nivået på løpende vedlikehold.

Under antakelsen av at en deling av maskiner, anlegg og utstyr i et flere anleggsklasser bedre vil synliggjøre forskjeller i kapitalslit foretakene imellom, anser Finanstilsynet at kvaliteten på den finansielle rapporteringen med dette vil bli forbedret.

5.2 Andre forhold

To av oppdrettsforetakene ga i note ikke full sammenlikningsinformasjon per anleggsklasse for forutgående regnskapsperiode. For ett av de to foretakene tilsa følgende forhold at manglene var spesielt vesentlige: Foretaket hadde endret antall anleggsklasser fra 2012 til 2013, og også gjennomført en gjennomgående revurdering av utnyttbar levetid med en reduksjon i årlige avskrivninger på 25 % som resultat.

